

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและ พันธกรณีของประเทศไทย

1

โดย **นายณภดล เทพพิทักษ์**

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นธป.) รุ่นที่ 14

วันพฤหัสบดีที่ 6 สิงหาคม 2569 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ

Key Features of the Post-WWII Political Landscape

2

Aspect	Western Bloc (US-led)	Eastern Bloc (Soviet-led)	Neutral/Non-Aligned
Ideology	Liberal democracy, capitalism	Communism, state socialism	Mixed systems
Alliances	NATO (1949)	Warsaw Pact (1955)	NAM (1961)
Strategy	Marshall Plan, containment	Expansion of influence, proxy wars	Independence, neutrality
Institutions	UN, IMF, World Bank	COMECON	NAM conferences

โครงสร้างการเมืองโลก หลังสงครามโลก ครั้งที่2 (1945)

3

สหประชาชาติ: ก่อตั้งขึ้นในปี 1945 เพื่อป้องกันสงครามใหญ่ซ้ำ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

สองมหาอำนาจ: สหรัฐฯ และโซเวียตกลายเป็นคู่แข่งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร

สงครามเย็น: การแข่งขันเชิงอุดมการณ์ระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยมกับคอมมิวนิสต์

- การแบ่งโลกเป็น Western Bloc (นำโดยสหรัฐฯ) และ Eastern Bloc (นำโดยโซเวียต)
- การแข่งขันด้านอาวุธนิวเคลียร์ และการเผชิญหน้าผ่านสงครามตัวแทน เช่น เกาหลี เวียดนาม อัฟกานิสถาน

การปลดปล่อยอาณานิคม: หลังสงคราม มหาอำนาจยุโรปอ่อนแอ ทำให้เกิดการปลดปล่อยอาณานิคม ในเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง

- อินเดียและปากีสถาน ได้เอกราชจากอังกฤษ (1947) อินโดนีเซีย ได้เอกราชจากเนเธอร์แลนด์ (1949)
- ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในแอฟริกา มีเพียง ไลบีเรีย (1847), อียิปต์ (1922), เอธิโอเปีย และ แอฟริกาใต้ (1910) เท่านั้นที่เป็นประเทศเอกราช แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีถึง 50 ประเทศในแอฟริกา ที่ได้รับเอกราชในช่วงทศวรรษ 1950-1980 ซึ่งประเทศเกิดใหม่เหล่านี้เป็นเป้าหมายของการดึงเข้าไปเป็นพวก

สภาพความขัดแย้งทางอุดมการณ์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

การเมืองโลกเข้าสู่ยุคสองขั้ว และขั้วเดียว ตามลำดับ

ประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy)

- เน้นค่านิยมสิทธิมนุษยชน สิทธิ เสรีภาพ และเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
- สหรัฐฯ และพันธมิตรยุโรปตะวันตกเป็นผู้นำ

คอมมิวนิสต์สังคมนิยม (Communism/Socialism)

- เน้นความเสมอภาค การควบคุมเศรษฐกิจโดยรัฐ และการปฏิวัติชนชั้น
- สหภาพโซเวียตและพันธมิตรยุโรปตะวันออกเป็นผู้นำ

การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปี 1991: ได้เปลี่ยนโลกไปสู่ Unipolar World ที่สหรัฐฯ มีอำนาจเหนือเพียงชาติเดียว แต่ต่อมาได้เกิดการท้าทายจากจีน รัสเซีย และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

- โลกาภิวัตน์ (Globalization): การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจทำให้การเมืองระหว่างประเทศซับซ้อนมากขึ้น
- European Integration: เริ่มจาก European Coal and Steel Community → พัฒนาเป็น สหภาพยุโรป (EU)
- Non-Aligned Movement (NAM): ประเทศกำลังพัฒนา (โลกที่3) หลายชาติ นำโดย อินเดีย อียิปต์ อินโดนีเซีย จัดตั้งกลุ่มประเทศไม่ฝักฝ่ายใดในเวทีสหประชาชาติ

51 ประเทศผู้ก่อตั้ง สหประชาชาติ (United Nations) ลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ ที่นครซานฟรานซิสโก 1945

5

ทวีป/ภูมิภาค

ประเทศ

อเมริกาเหนือและแคริบเบียน

สหรัฐอเมริกา, แคนาดา, คิวบา, โดมินิกัน, เฮติ, เม็กซิโก

อเมริกาใต้

อาร์เจนตินา, บราซิล, ชิลี, โคลอมเบีย, เอกวาดอร์, เอลซัลวาดอร์, นิการากัว, ปานามา, ปารากวัย, เปรู, อุรุกวัย, เวเนซุเอลา, โบลิเวีย

ยุโรปตะวันตกและเหนือ

เบลเยียม, เนเธอร์แลนด์, ลักเซมเบิร์ก, เดนมาร์ก, นอร์เวย์, ฝรั่งเศส, สหราชอาณาจักร

ยุโรปตะวันออกและกลาง

โปแลนด์, เชโกสโลวาเกีย, ยูโกสลาเวีย, เบลารุส (Byelorussian SSR), ยูเครน (Ukrainian SSR), สหภาพโซเวียต

แอฟริกา

อียิปต์, เอธิโอเปีย, ไนจีเรีย, แอฟริกาใต้

ตะวันออกกลาง

อิหร่าน, อิรัก, เลบานอน, ซาอุดีอาระเบีย, ซีเรีย, ตุรกี

เอเชียและแปซิฟิก

จีน (Republic of China), อินเดีย, ฟิลิปปินส์, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์

สาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1971 (26 ปี หลังการก่อตั้งสหประชาชาติ)

6

ผลของมติสมัชชาแห่งสหประชาชาติ ที่ 2758 (1971)

- รับรองว่า สาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) เป็น “ผู้แทนที่ถูกต้องตามกฎหมายของจีน”
- ผู้แทนของ สาธารณรัฐจีน (ROC, ไต้หวัน) สูญเสียสมาชิกภาพในสหประชาชาติ และที่นั่งใน UNSC

ผลต่อบริบทของสงครามเย็น

- สหรัฐฯ และพันธมิตรปรับท่าทีต่อจีน เพื่อถ่วงดุลกับสหภาพโซเวียต
- ประเทศต่างๆ ยอมรับรัฐบาลปักกิ่ง เนื่องจาก PRC มีประชากรจำนวนมากมหาศาลและมีบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศ
- ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา สนับสนุนให้ PRC เข้ามาแทนที่ ROC เพราะยอมรับว่า เป็นตัวแทนจีนที่แท้จริง
- การยอมรับ PRC สอดคล้องกับกระแสการปลดปล่อยอาณานิคมและการสร้างระเบียบโลกใหม่

สิทธิมนุษยชน

ข้ออ้างเพื่อผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ ?

7

ค่านิยมหลักของประเทศตะวันตก:

- หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝ่ายตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ และยุโรปตะวันตก ผลักดันสิทธิมนุษยชน เป็นหลักการสากล ผ่านเอกสารสำคัญ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (1948)
- สิทธิมนุษยชนถูกใช้เป็น มาตรฐานทางจริยธรรมและการเมือง ในการประเมินรัฐบาลและนโยบายของ ประเทศต่าง ๆ ผ่านกลไกต่าง ๆ ของสหประชาชาติ อาทิ คณะกรรมการ 3 และ 6 ของสมัชชา สหประชาชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

หลักการกฎหมายระหว่างประเทศ: ห้ามการแทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่นเพื่อเคารพอธิปไตย แต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณี “การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม” (Humanitarian Intervention) เช่น การป้องกันการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

หลายประเทศในโลกที่สาม: มองว่า มหาอำนาจใช้สิทธิมนุษยชนเป็นข้ออ้างเพื่อผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ เช่น การเข้าถึงทรัพยากร การแทรกแซง หรือการมุ่งเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของรัฐบาลในประเทศที่แสดงท่าทีไม่คล้อยตามฝ่ายตะวันตก

6 คณะกรรมการหลัก ของสมัชชาสหประชาชาติ

8

การทำงานของคณะกรรมการ สะท้อนความหลากหลายของประเด็นที่ UN ต้องจัดการ ตั้งแต่ความมั่นคงโลกไปจนถึงสิทธิมนุษยชนและการเงิน โดยมีหน้าที่จัดทำรายงานและข้อเสนอแนะเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ (Plenary Session) เพื่อให้มีการลงมติในประเด็นต่าง ๆ

- คณะกรรมการที่ 1 (Disarmament and International Security Committee - DISEC)
- คณะกรรมการที่ 2 (Economic and Financial Committee - ECOFIN)
- คณะกรรมการที่ 3 (Social, Humanitarian and Cultural Committee - SOCHUM)
- คณะกรรมการที่ 4 (Special Political and Decolonization Committee - SPECPOL)
- คณะกรรมการที่ 5 (Administrative and Budgetary Committee - Fifth Committee)
- คณะกรรมการที่ 6 (Legal Committee - Sixth Committee)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน Commission on Human Rights - CHR

9

กลไกหนึ่งของสหประชาชาติ จัดตั้งขึ้นในปี 1946 เพื่อ

- จัดทำเอกสารสำคัญด้านสิทธิมนุษยชน
 - ผลงานที่โดดเด่นที่สุดคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948)
- ตรวจสอบและรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชน
 - จัดตั้งคณะทำงานและผู้เสนอรายงานพิเศษ (Special Rapporteurs) เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ในประเทศต่าง ๆ
- พัฒนาอนุสัญญาระหว่างประเทศ
 - เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR)
- เวทีการเจรจาหารือ
 - เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก NGOs และผู้เชี่ยวชาญเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการประชุมประจำปี

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948

Universal Declaration of Human Rights 1948 (UDHR)

10

- ร่างขึ้นโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีนางเอลิเนอร์ รูสเวลต์ เป็นประธาน ได้รับการรับรองจากสมัชชาสหประชาชาติ ข้อมติที่ 217 ระหว่างการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ณ ปาเลเดอซาโย ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
- โดยสมาชิกสหประชาชาติ 58 ประเทศ(ในขณะนั้น) 48 ประเทศลงมติเห็นชอบ ไม่มีประเทศใดคัดค้านงดออกเสียง 8 ประเทศ และไม่ได้ร่วมลงมติ 2 ประเทศ
- ปฏิญญานี้ประกอบด้วยข้อบท 30 ประการที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ "สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน" ของบุคคล และยืนยันถึงความเป็นสากลว่า เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ไม่อาจพรากไปได้ และบังคับใช้กับมนุษย์ทุกคน

เอลิเนอร์ รูสเวลต์

ถือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับภาษาอังกฤษ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948

Universal Declaration of Human Rights 1948 (UDHR)

11

- ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีโดยกำเนิด เป็นพื้นฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพโลก
- ความเสมอภาค มนุษย์ทุกคนเกิดมาเสมอภาคในสิทธิและศักดิ์ศรี โดยไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุผลใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นโดย เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา หรือสถานะทางสังคม
- สิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ ความมั่นคงส่วนบุคคล การไม่ตกเป็นทาส และการไม่ถูกทรมาน
- หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย เพื่อป้องกันการกดขี่ และการละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยรัฐ
- เสรีภาพในการแสดงออก ทุกคนมีสิทธิในความคิด มโนธรรม ศาสนา และการแสดงออก โดยปราศจากการคุกคามในทุกรูปแบบ
- ความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจกต้องร่วมกันส่งเสริมและเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นสากล

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UNHRC)

12

สมาชิก 47 ประเทศ แบ่งตามภูมิภาค ดังนี้

- แอฟริกา 13 ประเทศ
- เอเชีย-แปซิฟิก 13ประเทศ
- ยุโรป ตะวันออก 6ประเทศ
- ลาติน และ แคริเบียน 8ประเทศ
- ยุโรป ตะวันตก และอื่น ๆ 7ประเทศ

วาระ 3ปี เป็นได้2วาระติดต่อกัน แล้ว ต้องเว้นวรรค

บทบาทหลักของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน

13

- ทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั่วโลก
- จัดประชุมพิเศษ (Special Session) เพื่อตอบสนององวิกฤตสิทธิมนุษยชน เร่งด่วน
- แต่งตั้งผู้รายงานพิเศษ (Special Rapporteur) เพื่อสอบสวนและเก็บข้อมูล
- ออกมติ (Resolution) เพื่อสะท้อนเจตจำนงค์ ของประชาคมโลก ในการแก้ไข ปัญหาสิทธิมนุษยชน

การดำรงตำแหน่งของไทยในคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน Human Rights Council - HRC

14

สมาชิก HRC วาระ 2010-2013 (47 ประเทศ วาระ 3 ปี)

- ไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน
- นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทย ประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธาน HRC ในช่วงมิถุนายน 2010 - มิถุนายน 2011
- บทบาทสำคัญคือการเป็นตัวกลางในการเจรจาและสร้างฉันทามติในประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ซับซ้อน

สมาชิก HRC วาระ 2015-2017

- ไทยได้รับเลือกอีกครั้ง และมีบทบาทในการผลักดันสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงสิทธิของแรงงานข้ามชาติ

สมาชิก HRC วาระ 2025-2027 (ล่าสุด)

- ไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกอีกครั้งในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA 79) เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2024 ด้วยคะแนนเสียงสูงสุดถึง 177 คะแนน จากประเทศสมาชิกทั้งหมด 193 ประเทศ

ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับไทย

15

ที่มีการนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

- การบังคับสูญหาย (Enforced Disappearance)
 - กรณี สมชาย นิละไพจิตร ทนายสิทธิมนุษยชนที่หายตัวไปตั้งแต่ปี 2004 ถูกข่มขู่ซ้ำหลายครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญ UN ระบุว่า ไทยยังไม่สามารถชี้แจงชะตากรรมและสถานที่ของเขาได้ และยังไม่มีผู้ถูกลงโทษ ทำให้เกิดปัญหา การลอยนวลพ้นผิด (impunity)
- การคุกคามผู้ปกป้องสิทธิมนุษยชน
 - ภรรยาของสมชายและนักสิทธิมนุษยชนหญิงอื่น ๆ ถูกข่มขู่ โทรศัพท์คุกคาม และโจมตีทางออนไลน์ ซึ่ง UN เห็นว่า เป็นการละเมิดสิทธิและต้องการให้ไทยปกป้องผู้ที่เรียกร้องความจริง
- การควบคุมตัวโดยพลการ (Arbitrary Detention)
 - กรณี ไสภณ สุรฤทธิธำรง นักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวต่อต้านมาตรา 112 ถูกควบคุมตัว UN Working Group on Arbitrary Detention เห็นว่า การควบคุมตัวเช่นนี้เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม
- กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (มาตรา 112)
 - UN Experts เรียกร้องให้ไทย แก้ไขมาตรา 112 เพราะถูกใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและลงโทษนักกิจกรรม นักสิทธิมนุษยชน และประชาชนทั่วไป โดยมีการรายงานว่า ตั้งแต่ปี 2020 มีผู้ถูกดำเนินคดีมากกว่า 270 คน และบางรายถูกตัดสินจำคุกต่อเนื่องหลายสิบปี เช่น อานนท์ นำภา

กรณีอุยงูร์ นักจัดกิจกรรมฮ่องกง และตั้งอาชีวะ

16

1. กรณีอุยงูร์ 13 มีค 2014 ตม ไทยจับกุมชาวอุยงูร์ จำนวนราว 475 คนได้ สมัยรัฐบาลนายกยิ่งลักษณ์
 - UNHRC และกลไกสิทธิมนุษยชนของ UN ได้หยิบยกเรื่องนี้มาตรวจสอบและกดดันไทยอย่างต่อเนื่อง ผ่านผู้เชี่ยวชาญอิสระ องค์การสิทธิมนุษยชนสากล รวมทั้งแรงกดดันโดยตรงจากสหรัฐ และ EU กรณีกักขังหรือส่งกลับประเทศต้นทาง
 - มิย 2015 ส่งชาวอุยงูร์ 173 คน ส่วนใหญ่เป็นสตรีและเด็ก ไปประเทศตุรกี เพื่อลี้ภัย
 - 9 กค 2015 ไทยส่งชาวอุยงูร์ 109 คนกลับจีนตามคำขอของจีน
 - 27 กพ 2568 ส่งกลับอีก 40 คน น่าจะเหลือตกค้างอีก 4 ถึง 6 คน
2. กรณี นส. จาง ซินเยียน (Zhang Xinyan) นักกิจกรรมชาวฮ่องกง
3. กรณี ตั้ง อาชีวะ หรือ เอกภพ เหลือรา หรือ Steven Brentwood ผู้ต้องหาหมายจับ ตาม มาตรา 112
4. กรณีการออก พรก ขยายระยะเวลาบังคับใช้พรบป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พศ 2565 และ 2566 ซึ่ง ศรธ มีมติ 8:1 เห็นว่า พรก ดังกล่าวไม่เป็นไปตาม รธน,มาตรา 172 วรรค1

กรณีโรฮิงญา

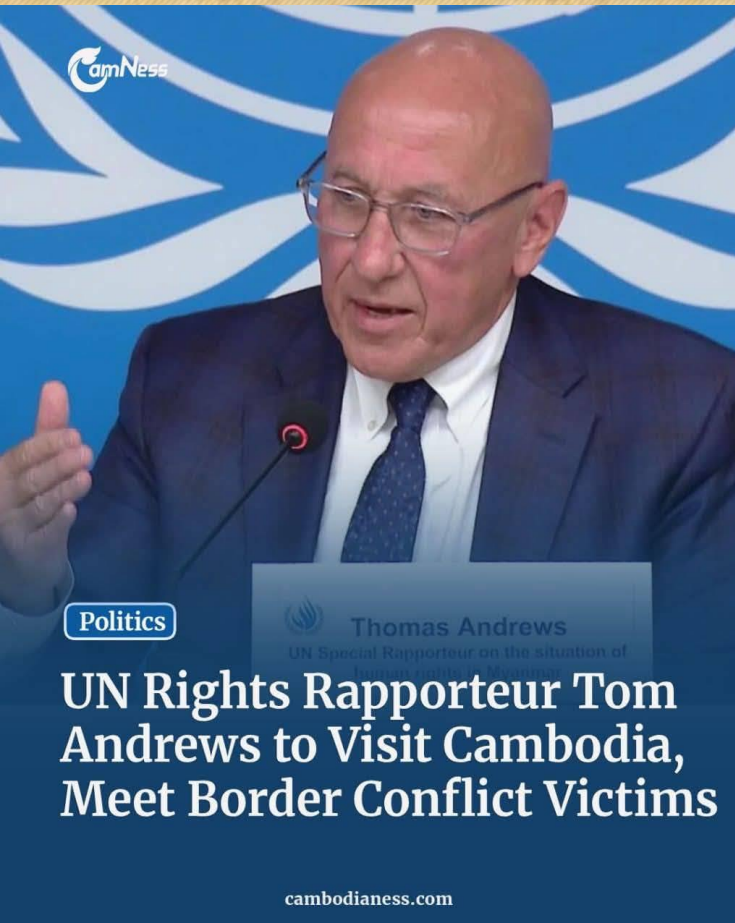
17

UNHRC และกลไกสากลอื่น ได้กดดันไทยและตรวจสอบไทย อย่างหนักและซับซ้อน กรณีอุยกูร์ ดังนี้

1. การกดดันผ่านกลไก Universal Periodical Review: UPR โดยได้ยื่นข้อเสนอและกดดันไทย 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ
 - นโยบายผลักดันเรือลอยลำ (Push back policy) คือการให้อาหารแล้วผลักดันออกไป ซึ่ง UN เรียกร้องให้ไทยยึดหลักการช่วยเหลือตามมนุษยธรรมและการไม่ส่งกลับไปเผชิญอันตราย
 - การปฏิเสธให้ UNHRC เข้าคัดกรองสถานะ คือไม่ยอมให้ UNHRC เข้าถึงตัวชาวโรฮิงญาเพื่อคัดกรองสถานะผู้ลี้ภัย
 - การกักตัวอย่างไม่มีกำหนด (Arbitrary and Indefinite Detention) คือไม่ให้สถานะทางกม เป็นเวลานาน
2. การกดดันจากผู้รายงานพิเศษของ UN ซึ่งได้ส่งหนังสือแสดงความห่วงกังวลและออกแถลงการณ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีรายงานการจับกุม หรือพบศพในค่ายกักกัน
3. การกดดันจากแหล่งอื่น อาทิ TIP Report ของสหรัฐ และการใช้มาตรการกดดันผ่านรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ โดยปรับลดอันดับของไทยในช่วงที่มีการบังคับใช้แรงงานชาวโรฮิงญา
4. องค์กรสิทธิมนุษยชนสากลอื่นๆ ทำหน้าที่ส่งข้อมูลหลักฐานเชิงลึกไปยังเวทีโลกเพื่อสร้างแรงกดดันทางอ้อม

บทบาทของผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติ ด้านสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

18

Tom Andrews อดีตสมาชิกวุฒิสภา
อเมริกัน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รายงานพิเศษ
ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน

- เพื่อสอบสวนและเก็บข้อมูลในสถานการณ์
ละเมิดสิทธิมนุษยชนในกัมพูชา โดยได้
เดินทางไปเยือนกัมพูชา เมื่อปลายเดือน
กรกฎาคม 2569
- ลงพื้นที่กรุงพนมเปญ จังหวัดเตียเมียนเจย
และเสียมราฐ
- ประเด็นที่สอบสวนคือ การค้ามนุษย์ ความ
ขัดแย้งชายแดน เสรีภาพในการแสดงออก
สิทธิของกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้หญิง และเด็ก
- มีกำหนดเสนอรายงานต่อคณะมนตรีสิทธิ
มนุษยชนในเดือนตุลาคม 2569 นี้

บทบาทของผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติด้านสถานการณ์สิทธิมนุษยชน เปรียบเทียบ ระหว่าง Tom Andrews กับ ดร.วิจิต มั่นตราภรณ์

19

ประเด็น

ดร.วิจิต มั่นตราภรณ์

Tom Andrews

จุดเน้นหลัก

- การปฏิรูปเชิงระบบ กฎหมายสิทธิมนุษยชนสากล และ สิทธิของกลุ่มเปราะบาง

- การลงพื้นที่วิกฤตเฉพาะหน้า เช่นผู้พลัดถิ่น และอาชญากรรมข้ามชาติ แก๊งคอลเซ็นเตอร์

ประเด็นการเมืองและเสรีภาพ

- เน้นผลักดันการเปิดพื้นที่ประชาธิปไตย การยุติคดีความทางการเมือง และความเป็นอิสระของศาล

- ตรวจสอบเสรีภาพพื้นฐานควบคู่ไป กับการประเมินผลกระทบด้านมนุษยธรรมจากสถานการณ์ความขัดแย้ง

ประเด็นเฉพาะด้าน

- เน้นสิทธิเด็ก สิทธิแรงงาน สิทธิมนุษยชนในภาพรวมตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

- เน้นปัญหาการค้ามนุษย์ ขบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์และสิทธิของผู้พลัดถิ่นตามแนวชายแดน

บทบาทของที่ประชุมนานาชาติและศาลระหว่างประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

20

ศาลระหว่างประเทศและที่ประชุมนานาชาติ มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้วยการทำหน้าที่ในการ

- สร้างมาตรฐานสากล: ช่วยกำหนดแนวทางที่รัฐต้องปฏิบัติตาม เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ติดตามและให้คำปรึกษา: เพื่อให้รัฐเข้าใจกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและนำไปใช้ได้จริง
- ลงโทษผู้ละเมิดสิทธิ: ดำเนินคดีต่อบุคคลที่กระทำความผิดร้ายแรงต่อมนุษยชาติ
- คุ้มครองสิทธิรายบุคคล: เปิดโอกาสให้ประชาชนฟ้องร้องรัฐที่ละเมิดสิทธิของตน

คณะกรรมการเวนิส (Venice Commission) *European Commission for Democracy through Law*

21

เป็นองค์กรที่ปรึกษาด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญของสภายุโรป ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1990 หลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน เพื่อช่วยเหลือประเทศยุโรปกลางและตะวันออกในการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนภายใต้หลักนิติธรรม และมีบทบาทยิ่งขึ้นหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปลายปี 1991

- แนวคิดเริ่มต้น: มาจาก **Antonio Mario La Pergola** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนโยบายประชาคมยุโรปของอิตาลี ผู้เสนอว่า ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต้องมีกรอบรัฐธรรมนูญที่ยึดหลักนิติธรรม
- การประชุมก่อตั้ง: จัดขึ้นที่เวนิส ปี 1989 โดยรัฐมนตรีต่างประเทศและรัฐมนตรียุติธรรมของประเทศสมาชิกสภายุโรป
- การรับรองอย่างเป็นทางการ: วันที่ 10 พฤษภาคม 1990 รัฐมนตรีจาก 18 ประเทศลงนามในธรรมนูญจัดตั้งคณะกรรมการเวนิส

คณะกรรมการเวนิส : บทบาทและหน้าที่

22

- ที่ปรึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญ: ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ในการวิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมือง รัฐบาล และชนกลุ่มน้อย
- สนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน: เสนอความเห็นต่อประเทศสมาชิกและองค์กรของสภายุโรป เช่น สัมัชชารัฐสภาและคณะกรรมการรัฐมนตรี
- ทำงานเชิงวิชาการและมาตรฐานสากล: จัดทำรายงานและแนวทาง (guidelines) เพื่อกำหนดมาตรฐานด้านประชาธิปไตยและนิติธรรม
- ขอบเขตการทำงานกว้างขวาง: แม้จะอยู่ภายใต้สภายุโรป แต่มีความร่วมมือกับกลุ่มภูมิภาคและกลุ่มภาษาต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญทั่วโลก เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางและเสริมสร้างมาตรฐานประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม โดยกลุ่มเหล่านี้ครอบคลุมยุโรป แอฟริกา เอเชีย อเมริกา และโลกอาหรับ
- การประชุม: ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการของ WCCJ และประชุมคณะกรรมการ ปีละ 4 ครั้ง ที่เมืองเวนิส

คณะกรรมการเวนิส (Venice Commission)

European Commission for Democracy through Law

23

- ประธานคนแรก ของคณะกรรมการเวนิส คือ อันโตนิโอ มารีโอ ลา เปอร์โกลา ต่อมา จานนี บุคคิโอ (Gianni Buquicchio) เป็นประธานต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2009 - 2021 และปัจจุบัน ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกิตติคุณ (President Emeritus) ทำหน้าที่เป็นผู้แทนพิเศษ ผู้อยู่เบื้องหลังดำเนินงานทั้งหมดของ คณะกรรมการเวนิส
- ประธานคนปัจจุบัน คือ Marta Cartabia
- ผู้อำนวยการและเลขานุการ คือ Simona Granata-Menghini
- ภารกิจของคณะกรรมการเวนิส คือ การให้ความช่วยเหลือด้านรัฐธรรมนูญแก่ ประเทศสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นในรูปของการให้ความเห็น หรือเอกสารแนะนำทาง กฎหมาย ไม่มีผลผูกพัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ มักจะปฏิบัติตามคำแนะนำ

กรณีที่คณะกรรมการเวนีสให้คำแนะนำหรือความเห็น แต่ประเทศสมาชิกไม่ปฏิบัติตาม

24

1. กรณีโรมาเนีย : การเพิกถอนการเลือกตั้งประธานาธิบดี โรมาเนีย ในปี 2024

สาเหตุ : มีการพบหลักฐานว่า รัสเซียเข้ามาแทรกแซงการเลือกตั้งประธานาธิบดี ผ่านช่องทางแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่งผลให้ผู้สมัครจากฝ่ายขวาจัด ได้คะแนนนำในการเลือกตั้งรอบแรก เมื่อมีผู้มาร้องเรียนศาลสูงหรือศาลรัฐธรรมนูญโรมาเนีย จึงได้สั่งให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ และให้จัดการเลือกตั้งใหม่

คณะกรรมการเวนีส ได้ออกรายงานด่วน เพื่อวางบรรทัดฐานทางกฎหมาย โดยเน้นย้ำใน 3 ประเด็น

- การเลือกตั้งจะเป็นโมฆะได้ต้องเป็น มาตรการขั้นสุดท้าย (last Resort)

- ต้องพิสูจน์ผลกระทบได้ชัดเจน คือศาลต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ว่า การแทรกแซงทางไซเบอร์หรือการบิดเบือนข้อมูลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อคะแนนเสียงผู้ได้รับการเลือกตั้งไม่ใช่การคาดเดา

- ต้องมีการสร้างสมดุลด้านสิทธิ กล่าวคือรัฐบาลต้องถอดบทเรียนและหาวิธีรับมือกับข้อมูลที่

บิดเบือน โดยไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของประชาชน

1. กรณีโรมาเนีย

25

- รัฐบาลโรมาเนีย เพิกเฉยต่อคำคัดค้าน หรือข้อเสนอแนะ ของ คณะกรรมการเวนิส โดยได้จัดการเลือกตั้งใหม่หมดทั้ง 2 รอบ ในเดือนพฤษภาคม 2025
- คณะกรรมการการเลือกตั้งโรมาเนีย มีมติสั่งห้ามและตัดสิทธิ นาย เทอริน จอร์เจสกุ ไม่ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่ในความผิดข้อหารับเงินทูลหาเสียง เลือกตั้ง ที่ไม่โปร่งใสและการแทรกแซงทางไซเบอร์
- ผลการเลือกตั้งใหม่ ปรากฏว่า นายนิคุซอร์ ดาน (Nicusor Dan) อดีตผู้ว่าการกรุงบูคาเรสต์ ผู้สมัครอิสระ สายเสรีนิยม และนิยมสหภาพยุโรป เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง นับเป็นประธานาธิบดี คนที่ 7

2. กรณีการควบคุมตัวนายกเทศมนตรี ตุรกี

26

- นาย เอเครม อีมาโมกลู (Ekrem Imamoglu) นายกเทศมนตรี ตุรกี คู่แข่ง คนสำคัญของ ประธานาธิบดีถูกจับกุมตัวดำเนินคดี ก่อนการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2025
- คณะกรรมการเวนิส ได้ออกแถลงการณ์ประณามว่า เป็นการทำลายประชาธิปไตยและละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน
- โดยเห็นว่า เป็นการใช้อำนาจควบคุมตัว ก่อนการพิจารณาคดี (Pre - Trial detention) เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพราะเป็นการควบคุมตัวก่อนศาลตัดสินเป็นเวลานาน อย่างไม่สมเหตุสมผล ขัดต่อบรรทัดฐานสากล และ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บริสุทธิ์
- รัฐบาลตุรกี เพิกเฉยต่อความเห็นของคณะกรรมการเวนิส เดินหน้าดำเนินคดีต่อยกเทศมนตรีต่อไป เพราะถือว่า ความเห็นของคณะกรรมการเวนิสไม่มีผลผูกพัน (Non - Binding)
- แม้ตุรกี จะผ่านพ้นเหตุการณ์นี้ไปได้ แต่ก็ต้องเผชิญต่อแรงกดดัน ทางเศรษฐกิจและการเมือง จาก สมาชิกสหภาพยุโรป และ สหภาพยุโรปยังระงับกระบวนการเจรจาเข้าเป็นสมาชิก และเกิดคลื่นใต้น้ำ ตุรกี โดยเฉพาะที่เมืองอิสตันบูล

3. กรณิโปแลนด์

27

- ปี 2558 รัฐบาลเก่า พรรค Civic Platform(PO) รู้ตัวว่าจะแพ้การเลือกตั้ง จึงเร่งแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดใหม่ 5คน เพื่อหวังค้ำอำนาจในอนาคต
- เมื่อพรรคกฎหมายและความยุติธรรม (Pis) ชนะการเลือกตั้งแบบแลนด์สไลด์ ได้จัดตั้งรัฐบาล จึงปฏิเสธไม่ยอมรับตุลาการ 5คน ที่พรรค PO แต่งตั้ง และใช้เสียงข้างมาก **vote** แต่งตั้งตุลาการใหม่ของตัวเองเข้าไปแทนที่
- เร่งแก้ไขกฎหมาย ลดทอนอำนาจ และวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ (เนื่องจากในขณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังมีตุลาการเก่าที่ได้รับการแต่งตั้ง มาจากรัฐบาลเก่า หลายคน)
 - 1.เพิ่มเกณฑ์องค์คณะขั้นต่ำ (Quorum) จากเดิม 11คนเป็น 13คน (ตุลาการทั้งหมด15คน)
 - 2.การลงมติจากเดิมใช้เสียงข้างมากธรรมดา แก้เป็น ต้องใช้ 2 ใน 3
 - 3.บังคับให้ศาลต้องพิจารณาคดีตามลำดับคดีที่เข้ามาก่อนหลังอย่างเคร่งครัด ห้ามลัดคิว

3. กรณีโปแลนด์

28

- รมว กต โปแลนด์ ส่งเรื่องให้คณะกรรมการเวนิส เข้ามาตรวจสอบเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ใจ
- คณะกรรมการเวนิส ให้ความเห็นว่า
 - ประเด็นความเป็นอิสระของตุลาการ การที่ฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติ แทรกแซงการแต่งตั้ง ถอดถอน หรือปฏิเสธไม่ยอมรับตุลาการ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยชอบ ถือเป็นการทำลายหลักการแบ่งแยกอำนาจ (**Separation Of Powers**)
 - ประเด็นกลไกการทำลายระบบตรวจสอบ เกณฑ์เสียง 2ใน3 และข้อจำกัดวิธีพิจารณาความ ถือเป็นการ “ทำให้ศาลพิการ” (**Crippling The Court**) ส่งผลให้ศาลไม่สามารถทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ และตรวจสอบถ่วงดุลรัฐบาลได้ ขัด ต่อหลักนิติรัฐ อย่างรุนแรง
- รัฐบาลโปแลนด์เพิกเฉยต่อความเห็น และเดินหน้าแต่งตั้งคนของตัวเอง เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์

3. กรณียโปแลนด์

29

มาตรการ การลงโทษ จากสหภาพยุโรป

- **EU** มองว่าโปแลนด์ละเมิดคุณค่าพื้นฐานของยุโรป จึงประกาศใช้ มาตรา**7** ของสนธิสัญญา**EU** ซึ่งเป็นมาตรการสูงสุดโดยการตัดสิทธิในการโหวต หรือลงมติของโปแลนด์ ในเวที **EU** รวมทั้งยื่นฟ้องโปแลนด์ต่อศาลยุติธรรมแห่งยุโรป (**ECJ**) และระงับเงินทุนสนับสนุน (**Freeze Eu Funds**) จำนวนมหาศาลเพื่อกดดันโปแลนด์
- อย่างไรก็ตามก็ดี รัฐบาลพรรค **PIS** สามารถครองอำนาจได้นานกว่า **10**ปี จนมาแพ้การเลือกตั้งในปี **2561** ได้นายกรัฐมนตรีใหม่ ชื่อ **Donald Tusk** จึงได้มาฟื้นฟูนิติรัฐ และประกาศล้างบาง มรดกบาป ทางกฎหมายของพรรค **PIS** ทำให้โปแลนด์กลับสู่มาตรฐาน นิติรัฐ ของยุโรปและ **EU** ปลดล็อกเงินทุนและยุติกระบวนการลงโทษตาม มาตรา**7** อีกด้วย

4. การหมิ่นศาสนาไม่ควรเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย

30

- ปี 2552 คณะกรรมการเวนิส ได้ให้ความเห็นในเรื่องการหมิ่นศาสนา (Blasphemy) ว่าไม่ควรเป็นความผิดทางอาญาโดยเสนอให้ยกเลิกข้อหาหมิ่นศาสนา และเปลี่ยน ไปเน้น การเอาผิดเฉพาะกรณี การสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) หรือการยุยง ให้เกิดความรุนแรงแทน
- ความเห็นและหลักการของคณะกรรมการเวนิส
 - แยกแยะความรู้สึก กับการคุ้มครองสิทธิ การวิพากษ์วิจารณ์ศาสนา ไม่ควรถูกห้าม เพราะเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงออก
 - เกณฑ์ความผิดที่ชัดเจน ต้องลงโทษเฉพาะการกระทำที่จงใจและรุนแรงเพื่อบั่นป่วนความสงบเรียบร้อย และยุยงให้เกิดความเกลียดชัง
 - ไม่ให้สิทธิพิเศษแก่ศาสนา
ผลกระทบในทางปฏิบัติหลายประเทศในยุโรป อาทิ อังกฤษ ไอร์แลนด์ นอร์เวย์ และกรีซ ยกเลิกหรือเลิกใช้กฎหมาย หมิ่นศาสนา ในขณะที่อีกหลายๆประเทศ ยังมีการใช้บังคับอย่างรุนแรง

การหมิ่นศาสนาไม่ควรเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย กรณีของประเทศไทย

31

- ไทยถือว่า การเหยียดหยามศาสนาเป็นความผิดทางอาญา โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 บัญญัติว่า
“ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดๆ แก่วัตถุ หรือสถานที่ อันเป็นที่เคารพในทางศาสนา ของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนา ต้อง ระหว่งโทษ จำคุก 1 ถึง 7 ปี หรือ ปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ”
ซึ่งถือเป็นการให้สิทธิ คุ่มครองแก่วัตถุหรือสถานที่เหนือสิทธิในการวิจารณ์ นอกจากนี้ยังมี กฎหมาย อื่น เช่น มาตรา 208 การแต่งกายเลียนแบบสงฆ์ หรือ กฎหมายคอมพิวเตอร์มาใช้ พิจารณารวมด้วย
- คำว่า “อันเป็นการเหยียดหยามศาสนา “ ในกฎหมายไทย ไม่มีความชัดเจนตายตัว บ่อยครั้ง ขึ้นอยู่กับการตีความ ความเหมาะสม ตามจารีตประเพณี หรือคำพิพากษาของศาลเป็นกรณีไป กรณีอดีตพระเกษม ใช้เท้าเหยียบฐานพระพุทธรูป และติดป้ายข้อความวิจารณ์ หรือกรณี จำเลย โพสต์ ทำ ถ้ายรูป ล้อเลียนเสมอกับพระพุทธรูป ซึ่งศาลตัดสินว่า มีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 206

เปรียบเทียบแนวทางของคณะกรรมการเวนีส กับไทย ในปัจจุบัน

32

ประเด็น

- เป้าหมายในการคุ้มครอง
- โทษทางอาญา
- เสรีภาพในการวิจารณ์
- ความชัดเจนของนิยาม

คณะกรรมการเวนีส

- คุ้มครองตัวบุคคลจากความรุนแรงและการเกลียดชัง
- ยกเลิกโทษจำคุกสำหรับกรณีหมิ่นศาสนา
- ทำได้เต็มที่ หากไม่ยุ่ง หรือก่อให้เกิดความเกลียดชัง ต่อผู้ถือศาสนา
- เรียกร้องให้ใช้นิยามที่ชัดเจนไม่ให้ละเมิดสิทธิ

ไทย

- คุ้มครองสถาบัน วัตถุ และ สถานที่ทางศาสนา
- จำคุก สูงสุด 7 ปี (มาตรา 206)
- ทำได้จำกัด เสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องหากกระทบจิตใจสังคม
- คำว่าเหยียดหยาม เปิดช่องให้ใช้ดุลยพินิจ และการตีความกว้าง

****หมายเหตุ** ผู้ที่คัดค้านกฎหมายนี้ในประเทศไทย มองว่า การรักษากฎหมายนี้ เสี่ยงต่อการถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง กลุ่มแก๊งฝ่ายตรงข้าม หรือจำกัดเสรีภาพ ในการตั้งคำถามต่อองค์การศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของคณะกรรมการเวนีส

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องกับการ คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศและเวทีโลก

33

ศาลรัฐธรรมนูญ ยึดมั่นในหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน โดยรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่สำคัญ คือ

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญโดยเสมอกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

บทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49

34

มาตรา 25 รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยรัฐต้องเคารพและคุ้มครอง

มาตรา 26 การจำกัดสิทธิทำได้เฉพาะตามกฎหมายที่จำเป็นและไม่กระทบแก่นแท้ของสิทธิ

มาตรา 27 รับรองความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ เพศ ศาสนาหรือสถานะอื่นๆ

มาตรา 28 สิทธิในชีวิตและร่างกาย ห้ามการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย

มาตรา 34 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน และการสื่อสาร

มาตรา 40 สิทธิในการได้รับความยุติธรรมและการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

มาตรา 47 สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

มาตรา 48 การคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว

มาตรา 49 ห้ามการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในบริบทของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเวทีโลก

35

ศาลรัฐธรรมนูญไทย ได้แสดงให้เห็นโลกได้รับรู้ถึงบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยผ่าน

- ที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก
(World Conference on Constitutional Justice - WCCJ)
- สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (Association of Asian Constitutional Courts and Equivalent Institutions - AACCI)
- การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยใน เวทีนานาชาติต่างๆ

การประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก (World Conference on Constitutional Justice - WCCJ)

36

**5TH CONGRESS
OF THE WORLD CONFERENCE
ON CONSTITUTIONAL JUSTICE (WCCJ)**
THEME: CONSTITUTIONAL JUSTICE AND PEACE
4-7 OCTOBER 2022, BALI - INDONESIA

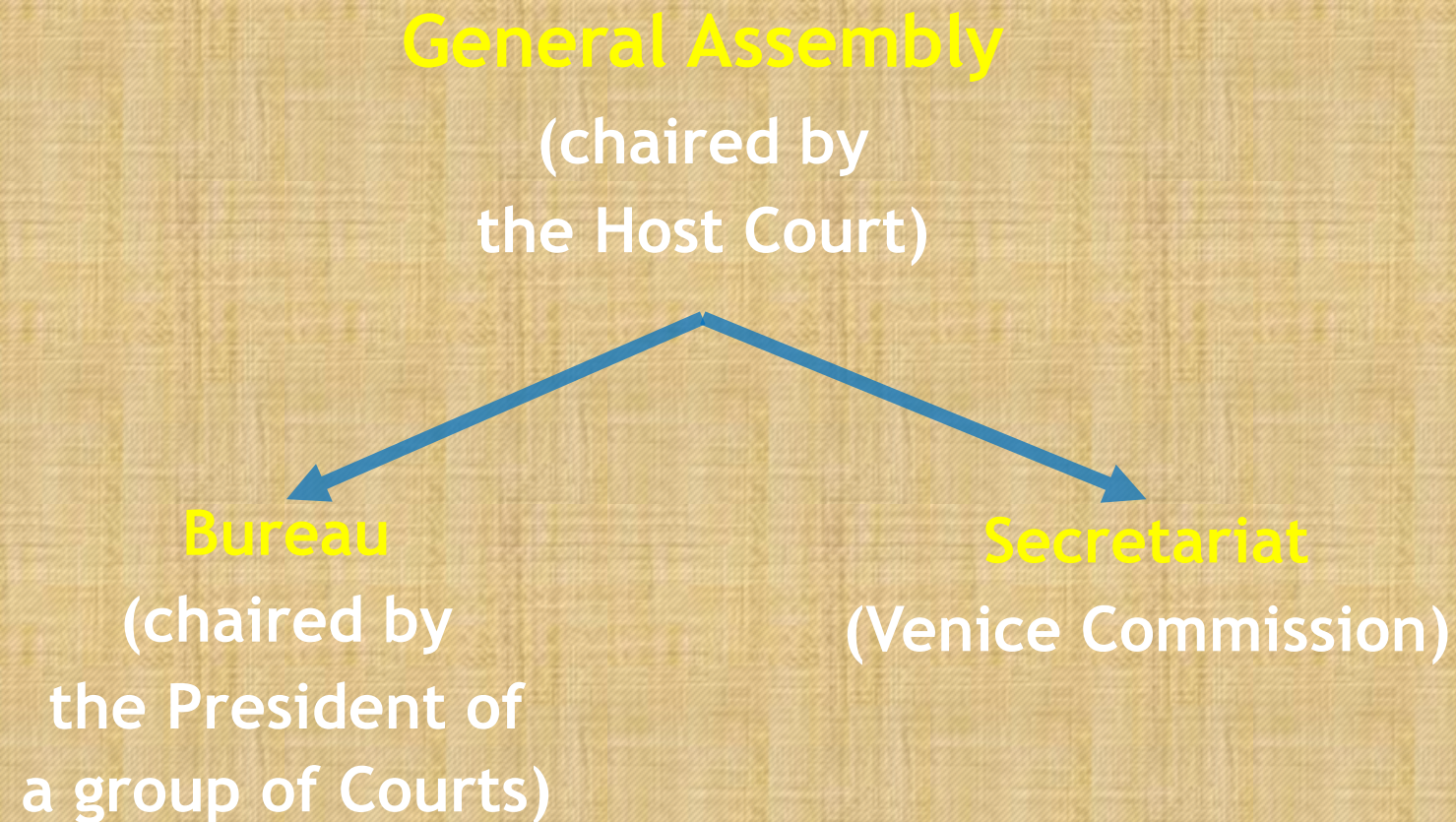
การประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก (World Conference on Constitutional Justice - WCCJ)

37

- ริเริ่มโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ซึ่งอยู่ภายใต้ **Council of Europe** ในปี ค.ศ.1996 จนนำไปสู่การประชุม WCCJ ครั้งแรก ที่เมืองเคปทาวน์ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เมื่อวันที่ 23-24 มกราคม ค.ศ.2009
- วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ โดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นพื้นฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม
- ปัจจุบัน (5 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2024) มีสมาชิก รวม 121 องค์กรจากทุกทวีป ทั่วโลก ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
- ศาลรัฐธรรมนูญไทย นำโดยท่านชัช ชลวร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะนั้น ได้เข้าร่วมการประชุม WCCJ ครั้งแรก ที่เมืองเคปทาวน์ ด้วย

การประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก (World Conference on Constitutional Justice - WCCJ)

38

องค์ประกอบของ Bureau ของ WCCJ

39

- 1..ตัวแทนจากกลุ่มภูมิภาคและกลุ่มภาษา (10กลุ่ม)
- 2.ตัวแทนจากรายทวีป 4ทวีป (แอฟริกา อเมริกา เอเชีย / โอเชียเนีย ยุโรป)
- 3.ศาลประเทศเจ้าภาพจัดประชุมใหญ่ของ WCCJ ครั้งที่ผ่านมาและที่จะเป็นเจ้าภาพในการประชุม คราวต่อไป (2ศาล)
- 4.ฝ่ายเลขานุการ

รวมทั้งสิ้น 16สถาบัน / ศาล โดยมี เลขานุการของคณะกรรมการเวนิสทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของการประชุมและสนับสนุนการดำเนินงาน

The 21st Bureau Meeting of the WCCJ Venice, Italy, 16 March 2024

40

The 21st Bureau Meeting of the WCCJ Venice, Italy, 16 March 2024

41

- ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะประธานสมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) และนายณภดล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้เข้าร่วมการประชุมของสำนักการประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก (Bureau of WCCJ) ครั้งที่ ๒๑ ณ ที่เมืองเวนิส อิตาลี
- ที่ประชุม Bureau ได้มอบหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญไทย ในฐานะประธานสมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) ทำหน้าที่ประธานการประชุม Bureau ดังกล่าว โดย นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ มอบหมายให้นายณภดล เทพพิทักษ์ ปฏิบัติหน้าที่ประธานการประชุม Bureau ครั้งที่ ๒๑ แทน

The 21st Bureau Meeting of the WCCJ Venice, Italy, 16 March 2024

42

The 21st Bureau Meeting of the WCCJ Venice, Italy, 16 March 2024

43

สาระสำคัญของการประชุม

- การระงับหรือสิ้นสุดสมาชิกภาพจะต้องกระทำด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิก WCCJ ทั้งหมด และต้องเป็นคะแนนเสียงข้างมากของสมาชิกของกลุ่มภูมิภาค/กลุ่มภาษาด้วย โดยสมาชิกภาพจะถูกระงับชั่วคราวหรือสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ได้ให้ความเห็นชอบด้วยเสียงข้างมาก ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3
- ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐตุรกีเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ WCCJ ข้อ ๔ (ข) เพื่อเพิ่มกลุ่มภูมิภาค/กลุ่มภาษา เข้าเป็นสมาชิกการประชุม จำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มการประชุมศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม (CCJ-I) และกลุ่มการประชุมศาลรัฐธรรมนูญของกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาเตอร์กิช (TURK-AY)
- นายณภดล เทพพิทักษ์ ในฐานะประธาน ได้หาทางออกด้วยการเสนอต่อที่ประชุมว่า เรื่องนี้ยังมีข้อถกเถียงกันมาก จึงเสนอให้เลื่อนการพิจารณาเรื่องนี้ออกไปก่อน และให้นำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุม Bureau ในครั้งต่อไป หรือนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมใหญ่เพื่อตัดสิน

The 21st Bureau Meeting of the WCCJ Venice, Italy, 16 March 2024

44

4th General Assembly of WJJC Madrid, Spain, 30 October 2025

45

4th General Assembly of WJJC Madrid, Spain, 30 October 2025

46

- ศาสตราจารย์ ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยนายณกมล เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมการประชุมใหญ่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลก ครั้งที่ ๖ ณ กรุงมาดริด ราชอาณาจักรสเปน ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๘
- มีผู้แทนจากศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าที่เป็นสมาชิก WCCJ เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๒๒ ประเทศ
- แถลงการณ์กรุงมาดริด (**Madrid Communiqué**) อันเป็นแถลงการณ์ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการรับรองสิทธิมนุษยชนของอนุชนรุ่นถัดไป โดยให้ความสำคัญกับการใช้กระบวนการยุติธรรมและกลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพของอนุชนรุ่นหลัง ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศที่จะต้องสะอาด ปลอดภัย และยั่งยืน การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิทางดิจิทัลและเทคโนโลยี การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลอย่างเท่าเทียม
- ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญได้นำเสนอการอภิปรายทางวิชาการในการประชุมส่วนที่หนึ่ง โดยมีสาระสำคัญเน้นย้ำว่าความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญมิใช่เอกสิทธิของฝ่ายตุลาการ หากแต่เป็นหลักประกันของสังคม เพื่อพิทักษ์ไว้ซึ่งความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม และสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นผู้แทนภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย เพื่อทำหน้าที่ในการประชุมสำนักงานฝ่ายบริหาร วาระปี พ.ศ. ๒๕๖๙ - ๒๕๗๑

23rd Meeting of the Bureau of the WJJC Venice, Italy, 23 March 2026

47

23rd Meeting of the Bureau of the WJJC Venice, Italy, 23 March 2026

48

- ศาสตราจารย์ ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยนายณภัฏ เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และนางสาวร่มปรายค์ สวมประคำ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้เดินทางเข้าร่วมการประชุมสำนักงานฝ่ายบริหารฯ ครั้งที่ ๒๓ ซึ่งจัดขึ้น ณ เมืองเวนิส อิตาลี เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙
- ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับร่างผลการศึกษา ซึ่งเสนอโดยประธานและฝ่ายเลขาธิการการประชุม เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเพิ่มกลุ่มภูมิภาค (regional group) และกลุ่มภาษา (linguistic group) ในการพิจารณาที่จะเพิ่มกลุ่มของการประชุม WCCJ รวมทั้งการประชุมสำนักงานฝ่ายบริหารฯ ในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดนิยามและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว
- ที่ประชุมเห็นด้วยกับความเห็นและข้อเสนอแนะของศาลรัฐธรรมนูญไทย พร้อมทั้งมีมติแต่งตั้งคณะทำงาน (Working Group) ศึกษาพิจารณาหลักเกณฑ์การเพิ่มกลุ่มภูมิภาค (regional group) และกลุ่มภาษา (linguistic group)

สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (Association of Asian Constitutional Courts and Equivalent Institutions - AACC)

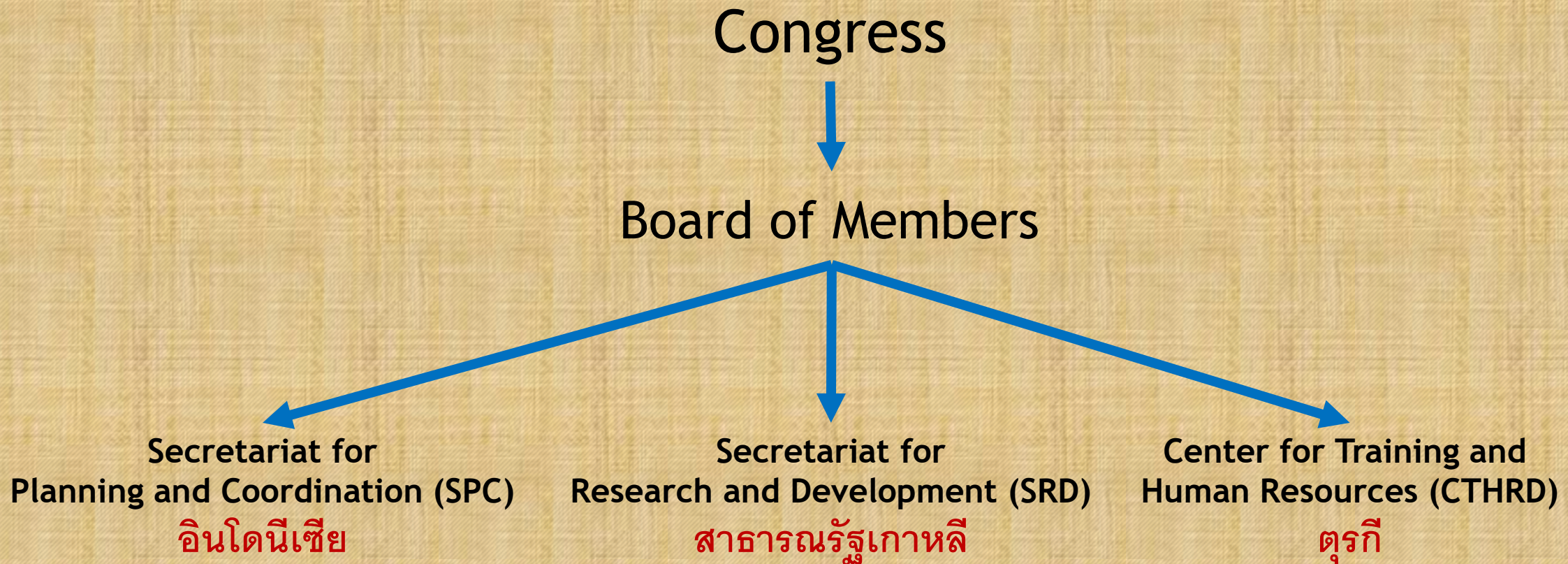
49

- Azerbaijan
- Bangladesh
- India
- *Indonesia*
- Jordan
- Kazakhstan
- *Korea*
- Kyrgyzstan
- *Malaysia*
- Maldives
- *Mongolia*
- Myanmar
- Pakistan
- Palestine
- Russia
- Tajikistan
- *Thailand*
- *The Philippines*
- Türkiye
- *Uzbekistan*

สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (Association of Asian Constitutional Courts and Equivalent Institutions - AACC)

50

สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่า (AACC)

51

- ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 2010 ไทยเป็น หนึ่งในเจ็ด ของสมาชิกก่อตั้ง
- นายชัช ชลวร ประธาน ศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะนั้น เข้าร่วมประชุมและลงนามในธรรมนูญก่อตั้งของ AACC ด้วย
- วัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประกันหลักการประชาธิปไตย การปฏิบัติตามหลักนิติรัฐ และความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ
- ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 21 ศาล/สถาบันเทียบเท่า
- การประชุมใหญ่ (Congress) ทุก ๆ สองปี
- ศาลรัฐธรรมนูญไทย ดำรงตำแหน่งประธาน AACC วาระ ปี 2023-2025

The 6th Congress of AACC

The Athenee Hotel, Bangkok, 18-21 September 2024

52

The 6th Congress of AACC

The Athenee Hotel, Bangkok, 18-21 September 2024

53

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์มุงเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมใหญ่สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) ครั้งที่ 6
- ศาสตราจารย์ ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมใหญ่สมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) ครั้งที่ 6 ในหัวข้อ "ศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าในการเสริมสร้างความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญเพื่อสังคมที่ยั่งยืน" (The Constitutional Court and Equivalent Institutions in Strengthening Constitutional Justice for Sustainable Society)
- มีคณะผู้แทนประเทศสมาชิก AACC ที่ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้บริหารศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรเทียบเท่า เข้าร่วมประชุมจาก 14 ประเทศ และคณะผู้แทนระดับสูงของ 4 องค์กรภูมิภาคสมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญโลกร่วมการประชุมด้วย รวมทั้งผู้แทนจากคณะกรรมการเวนิส ได้เดินทางมาเข้าร่วมประชุมและกล่าวถ้อยแถลงด้วย ทั้งนี้ก่อนหน้าการประชุม **นายกันรวิ** ได้ทำจดหมายถึงประธานคณะกรรมาธิการเวนิสสอบถามความเห็นเกี่ยวกับกรณีการยุบพรรคก้าวไกลของ สสรฯ รวมทั้ง **I-Law** ได้ทำหนังสือขอให้คณะกรรมาธิการเวนิส **Boycott** ไม่เข้าร่วมการประชุมที่ไทยจัดขึ้นด้วย

The 6th Congress of AACC

The Athenee Hotel, Bangkok, 18-21 September 2024

54

- ที่ประชุมได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญากรุงเทพมหานคร (Bangkok Declaration) สาระสำคัญคือการยึดหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักการแบ่งแยกอำนาจ การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และความจำเป็นของหลักความเป็นอิสระของตุลาการ ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของความยุติธรรม สันติภาพ และเสถียรภาพในสังคมโลก ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งนี้ ที่ประชุมได้คำนึงถึงบทบาทอันสำคัญของความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญในการส่งเสริมสนับสนุนสังคมให้มีความยั่งยืนด้วยการยึดหลักนิติธรรม การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นในการจัดการกับปัญหาระดับโลก
- เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเคารพและร่วมมือซึ่งกันและกันด้วยการปรับเปลี่ยนกรอบการทำงานตามรัฐธรรมนูญเพื่อความท้าทายใหม่ ๆ เน้นย้ำถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและประกันการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แม้ในช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนและสันติภาพ รวมถึงการให้ความสำคัญของการประกันในการเข้าถึงความยุติธรรม ในฐานะส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะรักษาสันติภาพที่ยั่งยืนและเสถียรภาพในสังคมรัฐ

1st Meeting of Board of Members Meeting The 6th Congress of AACC

The Athenee Hotel, Bangkok, 18-21 September 2024

55

1st Meeting of Board of Members Meeting

The 6th Congress of AACCC

The Athenee Hotel, Bangkok, 18-21 September 2024

56

- ท่านตุลาการ นภดล เทพพิทักษ์ ในฐานะประธานการประชุมคณะกรรมการสมาชิก (BoMM) ได้เปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางถึงแนวทางการส่งเสริมความยุติธรรม สันติสุข และสิทธิมนุษยชน รวมถึงการร่วมกันไม่สนับสนุนต่อการกระทำใด ๆ อันเป็นภัยแก่ชีวิต ความมั่นคง เสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคลและประเทศชาติเพื่อนำไปสู่สังคมที่สันติและยั่งยืน
- ที่ประชุมได้แสดงความห่วงใยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ ปาเลสไตน์ ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า สมาชิกสมาคมฯ จะร่วมกันไม่สนับสนุนต่อการกระทำใด ๆ อันเป็นภัยแก่ชีวิต ความมั่นคง เสรีภาพ ของประเทศชาติและประชาชน ซึ่งรวมถึงชาวปาเลสไตน์

2nd Meeting of the Board of Members Meeting The 6th Congress of AACC Siam Kempinski Hotel, Bangkok, 24th June 2025

57

2nd Meeting of the Board of Members Meeting

The 6th Congress of AACC

Siam Kempinski Hotel, Bangkok, 24th June 2025

58

- ที่ประชุมได้มีมติอย่างเป็นทางการให้รับศาลฎีกากลางแห่งสาธารณรัฐอิรัก (Federal Supreme Court of Iraq) เข้าเป็นสมาชิก AACC และเชิญเข้าร่วมการประชุมใหญ่ (Congress) ของสมาคม AACC ครั้งที่ ๗ ซึ่งอุซเบกิสถานจะเป็นเจ้าภาพจัดขึ้นระหว่างปี ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐
- โดยก่อนการประชุม ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับการทาบทามจากหลายฝ่ายที่สนับสนุนให้รับศาลฎีกากลางแห่งสาธารณรัฐอิรัก (Federal Supreme Court of Iraq) เข้าเป็นสมาชิก AACC ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเห็นพ้องด้วยว่า การรับศาลฎีกากลางแห่งสาธารณรัฐอิรัก (Federal Supreme Court of Iraq) เข้าเป็นสมาชิก AACC จะเป็นประโยชน์ต่อสถานะและการดำเนินงานของ AACC ในเวทีศาลรัฐธรรมนูญโลกต่อไป รวมทั้งจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐอิรักได้อีกส่วนหนึ่งตามข้อมูลที่ได้รับทราบจากกระทรวงการต่างประเทศว่า อิรักอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อเปิดสถานเอกอัครราชทูตอิรักประจำประเทศไทยอีกครั้ง
- ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2569 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกรณีรัฐบาลสาธารณรัฐอิรักเสนอขอเปิดสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิรักประจำประเทศไทย ตามที่กระทรวงการต่างประเทศเสนอ นับเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ หลังอิรักแสดงความประสงค์กลับมาเปิดสถานเอกอัครราชทูตในไทยอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากสถานการณ์ภายในประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นวาระครบรอบ 70 ปีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-อิรักในปี 2569

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
“ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์หลักนิติธรรมเพื่อสันติภาพท่ามกลางระเบียบโลกที่เปลี่ยนแปลง”
วันที่ 8 เมษายน 2569 ณ โรงแรมเพนนินซูลา กรุงเทพฯ

59

เนื่องในโอกาสครบรอบ**28** ปีของการก่อตั้ง ศรต ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า “ตลอดระยะเวลา 28 ปีที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มุ่งมั่นปฏิบัติภารกิจด้วยความตระหนักว่า หลักนิติธรรมมิใช่เพียงหลักหลักการเชิงนามธรรม หากเป็นรากฐานของสันติภาพทั้งภายในประเทศและระดับสากล และในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การธำรงรักษาหลักนิติธรรมยิ่งเป็นความจำเป็นยิ่งกว่าที่เคย เพราะเมื่ออำนาจรัฐถูกจำกัดด้วยกฎหมาย และสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง ความขัดแย้งย่อมมีช่องทางคลี่คลายโดยสันติ สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน”

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์หลักนิติธรรมเพื่อสันติภาพท่ามกลางระเบียบโลกที่เปลี่ยนแปลง”

วันที่ 8 เมษายน 2569 ณ โรงแรมเพนนินซูลา กรุงเทพฯ

60

นายบดินทร์ เทพพิทักษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า

- โลกในยามนี้ อธิปไตยของรัฐจึงมีความสำคัญยิ่ง แต่อธิปไตยในปัจจุบันนี้อาจหมายถึงอำนาจที่ไร้ขอบเขตที่ขาดการตรวจสอบ หากต้องหมายถึง อธิปไตยภายใต้กฎหมาย ความชอบธรรมของรัฐ มิได้ขึ้นอยู่กับความควบคุมอำนาจ แต่ยังขึ้นอยู่กับความยึดมั่นต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรมด้วย
- ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้สร้างความมั่นใจว่า อำนาจอธิปไตยต้องมีขอบเขตแม้ในยามวิกฤต ศาลจะคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ป้องกันการเสื่อมถอยของข้อจำกัดทางรัฐธรรมนูญ และรักษาดุลยภาพระหว่างอำนาจของรัฐกับสิทธิของปัจเจกบุคคล ในสภาพแวดล้อมโลกที่แตกเป็นเสี่ยง ๆ เช่นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญที่เข้มแข็งจึงกลายเป็นหลักยึดแห่งเสถียรภาพ
- ศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่ ณ ศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมดังกล่าว ศาลพิทักษ์หลักนิติธรรม คุ้มครองผู้เปราะบาง ปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง และด้วยบทบาทเช่นนั้น ศาลจึงมิได้เป็นเพียงผู้ตีความรัฐธรรมนูญ แต่ยังเป็นผู้ช่วยสร้างเงื่อนไข ที่ทำให้สันติภาพสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Advancing Social Cohesion and the Rule of Law in the Courts of Asia”

28-30 November 2024, Faculty of Law, National University of Singapore

61

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Advancing Social Cohesion and the Rule of Law in the Courts of Asia”
28-30 November 2024, Faculty of Law, National University of Singapore

62

- คำวินิจฉัยที่ 13/2556 กรณีมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ซึ่งให้อำนาจการประปาส่วนภูมิภาควางท่อประปาในที่ดินเอกชนโดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ศาลวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวกระทบสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเกินสมควรและขัดต่อรัฐธรรมนูญ คดีนี้สะท้อนหลักการสำคัญว่าการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะต้องเคารพสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินและรักษาดุลยภาพระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับสิทธิของเอกชน อันช่วยลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และส่งเสริมหลักนิติธรรม
- คำวินิจฉัยที่ 2/2567 เกี่ยวกับการถือหุ้น ITV ของนายพิชา ลิ้มเจริญรัตน์ โดยศาลพิจารณาว่า แม้ผู้ถูกร้องจะถือหุ้นในบริษัท ITV แต่บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการสื่อมวลชนแล้ว จึงไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 98 (3) คำวินิจฉัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการตีความกฎหมายโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงในการดำเนินธุรกิจ ความได้สัดส่วน และความเป็นธรรม ตลอดจนการรักษาสมดุลระหว่างความน่าเชื่อถือของระบบการเมืองกับสิทธิทางการเมืองของประชาชน
- คำวินิจฉัยที่ 13/2567 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1523 วรรคสอง ที่กำหนดเงื่อนไขการเรียกค่าทดแทนจากการเป็นคู่ขัดแย้งกันระหว่างสามีและภรรยา เป็นการเลือกปฏิบัติทางเพศ โดยไม่เป็นธรรมและขัดต่อรัฐธรรมนูญ

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutionalism and State Sovereignty in the Era of Global Legal Transformation”

12 November 2025, Baku, Azerbaijan

63

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutionalism and State Sovereignty in the Era of Global Legal Transformation”

12 November 2025, Baku, Azerbaijan

64

คดีนายวิทเตอรวิ้น VS กระทรวงมหาดไทย (คำวินิจฉัยที่ 7/2563)

- คดีนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้นายวิทเตอรวิ้น จิบเบอ์ ยูลิซซีส ไมเคิล ซึ่งมีมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย เข้ามาในราชอาณาจักร
- ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า พรบ.สัญชาติ 2508 ม.7(1) บัญญัติให้ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร หากบุคคลใดมีองค์ประกอบแห่งข้อเท็จจริงครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ย่อมจะได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด ซึ่งเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในมาตรา 39 วรรค 2 ดังนั้น คำสั่ง ก.มหาดไทยที่ไม่อนุญาตให้นายวิทเตอรวิ้น เข้ามาในราชอาณาจักรจึงกระทำมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ ม.39 วรรค 1
- อนึ่ง ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญกำลังพิจารณาคดีนี้ กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งดังกล่าวที่อ้างถึง แต่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การพิจารณาคดีนี้เป็นกรณีคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักมนุษยธรรม อันเป็นประโยชน์สาธารณะ ศาลจึงมิได้ยุติการพิจารณาคดีและได้มีคำวินิจฉัยเพื่อเป็นบรรทัดฐานดังข้างต้น

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutionalism and State Sovereignty in the Era of Global Legal Transformation”

12 November 2025, Baku, Azerbaijan

65

คดี พรบ.วิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. 2559 ม.45 วรรค 4 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ ม.27 หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ 7/2567)

- มาตรา 45 วรรคสี่ กำหนดให้อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมาย สามารถลงลายมือชื่อรับรองฎีกาได้ โดยถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ ที่ศาลฎีกา รับฎีกาไว้พิจารณาโดยอัตโนมัติ
- รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 วรรคหนึ่งและวรรคสาม กำหนดให้บุคคลเสมอกันใน กฎหมาย และห้ามการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุสถานะของบุคคล
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2567 ระบุว่า มาตรา 45 วรรคสี่ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. 2559 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เพราะเป็นการให้ สิทธิอัยการสูงสุดรับรองฎีกาโดยไม่ต้องผ่านการอนุญาตของศาลฎีกา ซึ่งทำให้ หลักประกันสิทธิของคู่ความ กล่าวคือ โจทก์ (อัยการ) แตกต่างจากจำเลย ในคดี คำนวณไม่เท่าเทียมกัน อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่ง ความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ซึ่งขัดต่อหลักความเสมอภาค จึงขัดต่อ รัฐธรรมนูญ (มีผลให้ต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ภายใน 360 วัน)

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”

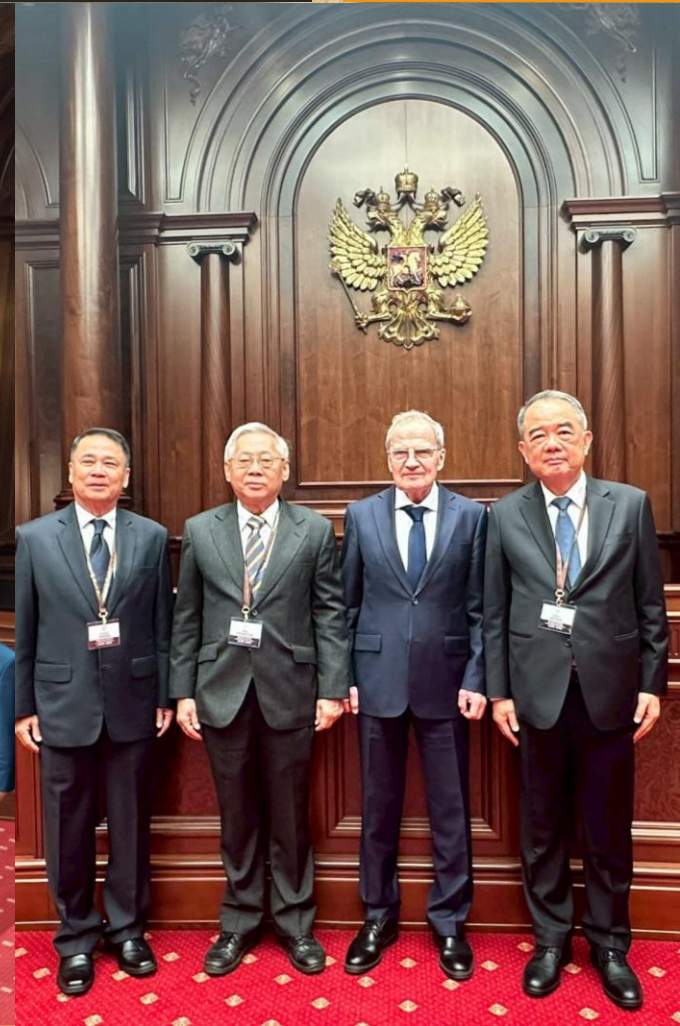
19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

66

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”
19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

67

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”
19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

68

Constitutional Development in Thailand:

- In February 2026, Thailand conducted a national referendum posing the question of whether a new constitution should be drafted. A majority of 58.6 percent of voters expressed approval, thereby reflecting the *voluntas populi*, which constitutes a fundamental basis of constitutional legitimacy—*legitimatio ex consensu*. While the current Constitution provides mechanisms for piecemeal amendment, the referendum result represents a potential normative reset—a *tabula rasa* in constitutional discourse—signaling the possibility of comprehensive reform.

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”

19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

69

Electoral Integrity:

- During the general election of Members of the House of Representatives in February 2026, significant constitutional concerns arose regarding the design and printing of ballot papers incorporating barcode and QR code systems. Such features raise the possibility of voter identification, thereby undermining the principle of secrecy in voting.
- The integrity of the electoral process rests upon the principle of the secret ballot—*libertas suffragii*—which safeguards the freedom of political choice and ensures that elections are genuinely free and fair. Any encroachment upon this principle threatens the legitimacy of democratic governance itself.
- The matter is currently under deliberation by the Constitutional Court, which must carefully balance technological innovation against the preservation of fundamental rights. In so doing, the Court may be guided by the maxim *salus populi suprema lex esto*—the welfare of the people shall be the supreme law.

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”

19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

70

Artificial Intelligence and Legal Transformation:

- The advent of artificial intelligence presents both unprecedented opportunities and complex regulatory challenges. While AI enhances efficiency, economic competitiveness, and administrative capacity, it also raises significant concerns regarding privacy, accountability, and legal responsibility.
- Thailand has enacted key legislative measures, including the Personal Data Protection Act and the Cybersecurity Act, and is in the process of developing a comprehensive legal framework for AI governance. These developments may be situated within the broader evolution of *lex informatica*, reflecting the intersection of law and digital technology.
- The Constitutional Court itself has embraced digital transformation through the implementation of electronic filing systems, case management technologies, and AI-assisted tools. Such innovations enhance transparency and accessibility, consistent with the principle that justice must not only be done but must also be seen to be done.

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”

19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

71

Geopolitical Conflict and Sovereignty: เพื่อให้ที่ประชุม
เข้าใจและสนับสนุนท่าทีไทย ในประเด็นปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชา

- Contemporary geopolitical tensions, including armed conflicts in various regions, exert profound implications for national constitutional systems. Thailand consistently emphasizes the principles of sovereignty, territorial integrity, and non-aggression, adopting a balanced and pragmatic diplomatic posture.
- These principles are consonant with the foundational norm of international law—*pacta sunt servanda*—which requires that states honour their international obligations in good faith.

การเน้นย้ำถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“Constitutional Review and Global Challenges in the Contemporary Era”

19-21 May 2026, St. Petersburg, Russian Federation

72

Constitutional Justice in Practice:

- In an era defined by rapid transformation and multifaceted global challenges, the Constitutional Court must transcend its traditional role as a passive arbiter of disputes and assume a more proactive function as a guardian of the Constitution.
- This evolving role necessitates a dynamic and purposive approach to constitutional interpretation—akin to the concept of a “living constitution”—capable of responding to emerging realities while remaining anchored in fundamental principles of justice, human dignity, and the rule of law.
- Ultimately, the enduring maxim *ubi jus ibi remedium*—where there is a right, there must be a remedy—continues to serve as the cornerstone of constitutional justice, ensuring that rights are not merely theoretical but effectively protected in practice.

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

73

ศาลแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1945 ด้วยกฎบัตรสหประชาชาติ
รัฐสมาชิกสหประชาชาติทุกรัฐเป็นภาคีโดยอัตโนมัติและมีสิทธิ
นำกรณีพิพาทมาฟ้องต่อศาลได้

มีผู้พิพากษา 15 คน มาจากการเลือกตั้งของสมัชชาใหญ่แห่ง
สหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง
สหประชาชาติ ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว 9 ปี และต้อง
ไม่มีสัญชาติซ้ำกัน

ภาษาปฏิบัติงานของศาลคือภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส
คดีแรกที่ฟ้องต่อศาลแห่งนี้คือคดีช่องแคบคอร์ฟูซึ่งฟ้องเมื่อ
วันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 1947 นับแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึง
วันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2023 รวม 191 คดี

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)

74

- ทำหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐ เช่น การละเมิดปฏิญญาสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีสงครามหรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
- ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่สหประชาชาติ
- เน้นการสร้างบรรทัดฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ไม่ได้ลงโทษบุคคลโดยตรง
- คำตัดสินมีผลผูกพันคู่กรณี แต่การบังคับใช้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของรัฐ
- ข้อจำกัด : ในคดี "Jurisdictional Immunities of the State" ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยยืนยันถึง “หลักความคุ้มกันของรัฐ” ว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศและรัฐต่างประเทศยังคงอุปโลกความคุ้มกันของรัฐ แม้ว่าการละเมิดที่เกิดขึ้นจะเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอย่างร้ายแรงก็ตาม

คดีสิทธิมนุษยชนใน ICJ

75

- คดีสิทธินัดหยุดงาน 2026

ICJ มีมติ 10 ต่อ 4 รับรองว่า สิทธินัดหยุดงาน ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 ถือเป็นชัยชนะครั้งใหญ่ของแรงงานทั่วโลก แม้คำวินิจฉัยจะไม่ผูกพันโดยตรงต่อกฎหมายภายในประเทศ แต่สร้างบรรทัดฐานสำคัญในระดับสากล

- คดีสิทธิมนุษยชนในปาเลสไตน์

ICJ เคยออก *advisory opinion* เกี่ยวกับการแบ่งแยกเชื้อชาติและการยึดครองของอิสราเอลในปาเลสไตน์ โดยชี้ให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

- คดีสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน

ICJ กำลังพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอาจมีผลต่อการตีความสิทธิในการมีชีวิตและสุขภาพที่ดี

คดีสิทธิมนุษยชนใน ICJ

กรณีโรฮิงญา

76

สาระสำคัญของคดี

ผู้ฟ้อง: ประเทศแกมเบีย ในนามขององค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC)

ผู้ถูกฟ้อง: รัฐเมียนมา โดยมีอดีตนายกรัฐมนตรี ชูจี เคยเป็นตัวแทนฝ่ายจำเลย

ข้อกล่าวหา: การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ตามอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ปี 1948

เหตุการณ์หลัก: ปฏิบัติการทางทหารปี 2017 ที่มีการฆ่า ช่มชืด และเผาหมู่บ้าน ทำให้ชาวโรฮิงญา กว่า 740,000 คนหนีไปยังบังกลาเทศ

ความคืบหน้าล่าสุด

ปี 2020: ICJ มีคำสั่งชั่วคราวให้เมียนมาป้องกันการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และรายงานความคืบหน้าทุก 4 เดือน

ปี 2025-2026: ศาลเริ่มการพิจารณาคดีเต็มรูปแบบ (oral hearings) โดยแกมเบียยืนยันว่ามีหลักฐานชัดเจนว่ากองทัพเมียนมาตั้งใจทำลายชุมชนโรฮิงญา

คดีสิทธิมนุษยชนใน ICJ

กรณีโรฮิงญา

77

ผลกระทบและความหมายของการดำเนินคดี

ต่อชาวโรฮิงญา: ผู้ลี้ภัยในค่าย Cox's Bazar บังกลาเทศมองว่า คดีนี้เป็น “ความหวังใหม่” ที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมและการคุ้มครอง

ต่อเมียนมา: แม้รัฐบาลทหารปฏิเสธข้อกล่าวหาและอ้างว่าเป็นการปราบปรามก่อการร้าย แต่แรงกดดันระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น

ต่อกฎหมายระหว่างประเทศ: คดีนี้เป็นบททดสอบสำคัญว่าศาลโลกสามารถบังคับใช้อनुสัญญาฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้จริงหรือไม่

กรณีประเทศไทย “รับและเลิกรับเขตอำนาจ” ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)

78

- ไทยได้ยอมรับเขตอำนาจของศาลสถิตยุติธรรมระหว่างประเทศ (Permanent Court of International Justice : PCIJ – สมัยสันนิบาตชาติ) ครั้งแรกตั้งแต่ปี 2472 (ค.ศ. 1929) และต่ออายุเมื่อปี 2483 (ค.ศ. 1941) อีก 10 ปี ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (UN) ขึ้นแทนสันนิบาตชาติ และจัดตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ขึ้นแทน PCIJ
- โดยการรับอำนาจ PCIJ ของไทย ยังมีผลเป็นการรับเขตอำนาจ ICJ ตามกฎหมายระหว่างประเทศจนถึงปี 2493 (ค.ศ. 1950) และ ไทย ได้ต่ออายุการรับอำนาจศาลฯ อีกครั้ง เมื่อเดือน พ.ค. 2493 (ค.ศ. 1950) ในลักษณะ “compulsory jurisdiction” ตามนัยข้อ 36 วรรค 2 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นระยะเวลาอีก 10 ปี ถึง พ.ค. 2503 (ค.ศ. 1960) หลังจากนั้น ไทยมิได้ต่ออายุการรับอำนาจศาลอีกแต่อย่างใด
- เมื่อกัมพูชาฟ้องไทยต่อ ICJ ในคดีปราสาทพระวิหาร เมื่อเดือน ต.ค. 2502 นั้น ICJ จึงวินิจฉัยว่า ในช่วงเวลาที่กัมพูชาฟ้อง ไทยได้รับอำนาจศาล ICJ ในคดีดังกล่าว ตามประกาศรับเขตอำนาจศาลที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่

กรณีประเทศไทย “รับและเลิกรับเขตอำนาจ” ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)

79

- การที่ไทยไม่ได้ยินยอมรับเขตอำนาจของศาล ICJ ตั้งแต่ปี 2503 (ค.ศ.1960) ในคดีใหม่ ส่งผลให้ไม่มีประเทศใดสามารถ นำไทยขึ้นศาล ICJ เป็นคดีฟ้องร้องใหม่ได้ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากไทย
- ส่วนการยื่นคำขอของกัมพูชาต่อ ICJ ในปี 2556 ให้ศาลตีความคดีปราสาทพระวิหาร ไม่ใช่เป็นการฟ้องคดีใหม่ แต่เป็นการตีความคดีเดิม ที่ตัดสินไปแล้วเมื่อปี 2505
- ในการเข้าเป็นภาคีตราสารระหว่างประเทศอื่น ๆ หลังจากนั้น รัฐบาลไทยได้ตั้งข้อสงวนเกี่ยวกับกลไกระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับศาลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ICJ ไว้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ICJ : Cambodia v. Thailand Temple of Preah Vihear (1959 - 1962)

80

คดีปราสาทพระวิหารนั้น เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ “ตัวปราสาท” (the Temple) เท่านั้น ไม่ใช่ “เขาพระวิหาร” ไม่ใช่เรื่อง “เขตแดนระหว่างไทย-กัมพูชา”

ICJ ตัดสิน 3 ประการ คือ

1. ให้ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตของกัมพูชา
2. ให้ไทยถอนกองกำลังที่อยู่ในตัวปราสาทและพื้นที่รอบๆ ปราสาท (its vicinity)
3. ให้คืนวัตถุโบราณ

ICJ ไม่ได้ ตัดสิน

1. เรื่องสถานะของแผนที่ 1: 200,000 อย่างไรก็ดี ศาลโลกเห็นว่า แผนที่ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญของการให้เหตุผลในคำพิพากษา
2. เรื่องพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตร เพราะในขณะนั้น ทั้งสองประเทศพิพาทกัน เฉพาะ “ตัวปราสาทพระวิหาร” เท่านั้น

ICJ : Cambodia v. Thailand

Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 concerning Temple of Preah Vihear (2011 - 2013)

81

ประเด็นตีความ คือ ข้อสงสัยของกัมพูชา ว่า “บริเวณรอบๆ ปราสาท” (vicinity) คืออย่างไร ปี 2556

ตามธรรมนูญ ICJ วัตถุประสงค์การตีความคำพิพากษาจำกัดเฉพาะสิ่งที่ศาลวินิจฉัยในบทปฏิบัติการเท่านั้น (*dispositif*, operative part) ซึ่งในคดีปราสาทพระวิหารมีอยู่ 3 ข้อข้างต้น

The Court found that the term “vicinity on Cambodian territory” had to be construed as extending at least to the area where a police detachment had been stationed at the time of the original proceedings. It subsequently identified and defined the limits of that area.

It considered that the territorial scope of the three operative paragraphs is the same: the finding in the first paragraph that “the Temple of Preah Vihear is situated in territory under the sovereignty of Cambodia” must be taken as referring, like the second and third paragraphs, to the promontory of Preah Vihear.

ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court – ICC)

82

ศาลอาญาระหว่างประเทศ

(International Criminal Court – ICC)

83

- **ICC** หรือ ศาลอาญาระหว่างประเทศ มีสถานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศ ที่จัดตั้งขึ้นโดยธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (**Rome Statute of The International Criminal Court**) หรือเรียกย่อๆ ว่า ธรรมนูญกรุงโรม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อจะนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญาระหว่างประเทศ มาลงโทษ ไม่ปล่อยให้ลอยนวล (**No Impunity**) ด้วยความร่วมมือกันของประชาคมโลก
- โดยก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้ง **ICC** นั้น นานาชาติได้มีการเจรจากันมาแล้วหลายปี เพื่อจัดตั้งคณะตุลาการระหว่างประเทศเป็นการถาวร เพื่อทำหน้าที่พิพากษา ลงโทษ ผู้กระทำความผิดร้ายแรง และมีผลกระทบต่อหลายประเทศ เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
- ในท้ายที่สุด สหประชาชาติได้จัดการประชุมที่กรุงโรม เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2541 และในวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 ที่ประชุมก็ได้รับรองเอกสาร ที่มีชื่อว่า “ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ” ด้วยมติ 120 : 7 และ 21 ประเทศ งดออกเสียง
- ⁸³7 ประเทศที่คัดค้านการจัดตั้ง **ICC** คือ อิรัก อิสราเอล ลิเบีย จีน กาตาร์ สหรัฐอเมริกา และเยเมน

- **ไทย** เป็นประเทศหนึ่งที่ได้ลงมติสนับสนุนธรรมนูญกรุงโรม ในการประชุมดังกล่าว แล้วได้ร่วมลงนามรับรองธรรมนูญกรุงโรม เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2543 แต่ไทยยังมิได้ให้สัตยาบัน (Ratify) จนถึงทุกวันนี้
- ธรรมนูญกรุงโรม มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 กล่าวคือ 4 ปี หลังการลงนาม อันเป็นไปตามข้อ 126 วรรค 1 ของธรรมนูญ ที่กำหนดให้ธรรมนูญฯ มีผลบังคับใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีสมาชิกที่ได้ลงนามรับรอง และได้ให้สัตยาบันแล้ว ครบ 60 ประเทศขึ้นไป
- ICC มีเขตอำนาจเหนือการกระทำผิดอาญาร้ายแรง 4 ฐานความผิด คือ
 - (1) **การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Crime of Genocide)** มาตรา 6
 - (2) **อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Crimes against Humanity)** มาตรา 7
 - (3) **อาชญากรรมสงคราม (War Crimes)** มาตรา 8
 - (4) **อาชญากรรมแห่งการรุกราน (Crime of Aggression)** อย่างไรก็ตาม ในฐานความผิดว่าด้วยการรุกรานนี้ ปัจจุบันยังถกเถียงกันไม่จบว่า จะให้นิยามฐานความผิดของการรุกรานนี้ อย่างไรที่ทุกฝ่ายเห็นพ้อง ดังนั้น จึงยังมิได้ให้เขตอำนาจ ICC พิจารณาคดีความในฐานความผิดนี้

เขตอำนาจ 4 ฐานความผิด ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ 3 หลักการ

85

- (1) หลักการไม่มีผลย้อนหลังของความผิด (Non - retroactivity of the statute) คือ ICC จะมีเขตอำนาจเฉพาะต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นหลังจากที่ธรรมนูญฯ มีผลใช้บังคับแล้วเท่านั้น
 - (2) หลักการไม่ปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลอยนวล (No Impunity) เพราะหลายต่อหลายเหตุการณ์ ที่ผู้กระทำความผิดต่อมวลมนุษยชาติไม่ได้รับการลงโทษ ไม่ว่าในกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในทวีปแอฟริกา การเข่นฆ่าประชาชนในภาวะความขัดแย้งทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ ICC จึงถูกจัดตั้งขึ้นมา เพื่อลดปัญหาช่องว่างของกฎหมายที่จะเข้าไปจัดการในกรณีดังกล่าว
 - (3) หลักการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Trials must be fair) ซึ่งเดิมได้มีการจัดตั้งศาลพิจารณาคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศแบบเฉพาะกิจ (ad hoc) เช่น ในกรณียูโกสลาเวีย ที่เรียกว่า ICTY (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia) หรือกรณีรวันดา (The International Criminal Tribunal for Rwanda - ICTR) แต่การจัดตั้งศาลหรือคณะกรรมการไต่สวนเฉพาะกิจดังกล่าวมิได้สร้างความเกรงกลัวหรือป้องกันความขัดแย้งหรือการกระทำผิดใน 4 ฐานความผิดข้างต้นได้อย่างแท้จริงจึงได้เกิดแนวความคิดในการจัดตั้ง ICC ที่ถาวรขึ้น
- อนึ่ง รัฐภาคี มีอาจมีข้อสงวน (reservations) ใดๆ ในการเข้าเป็นภาคี ICC ได้

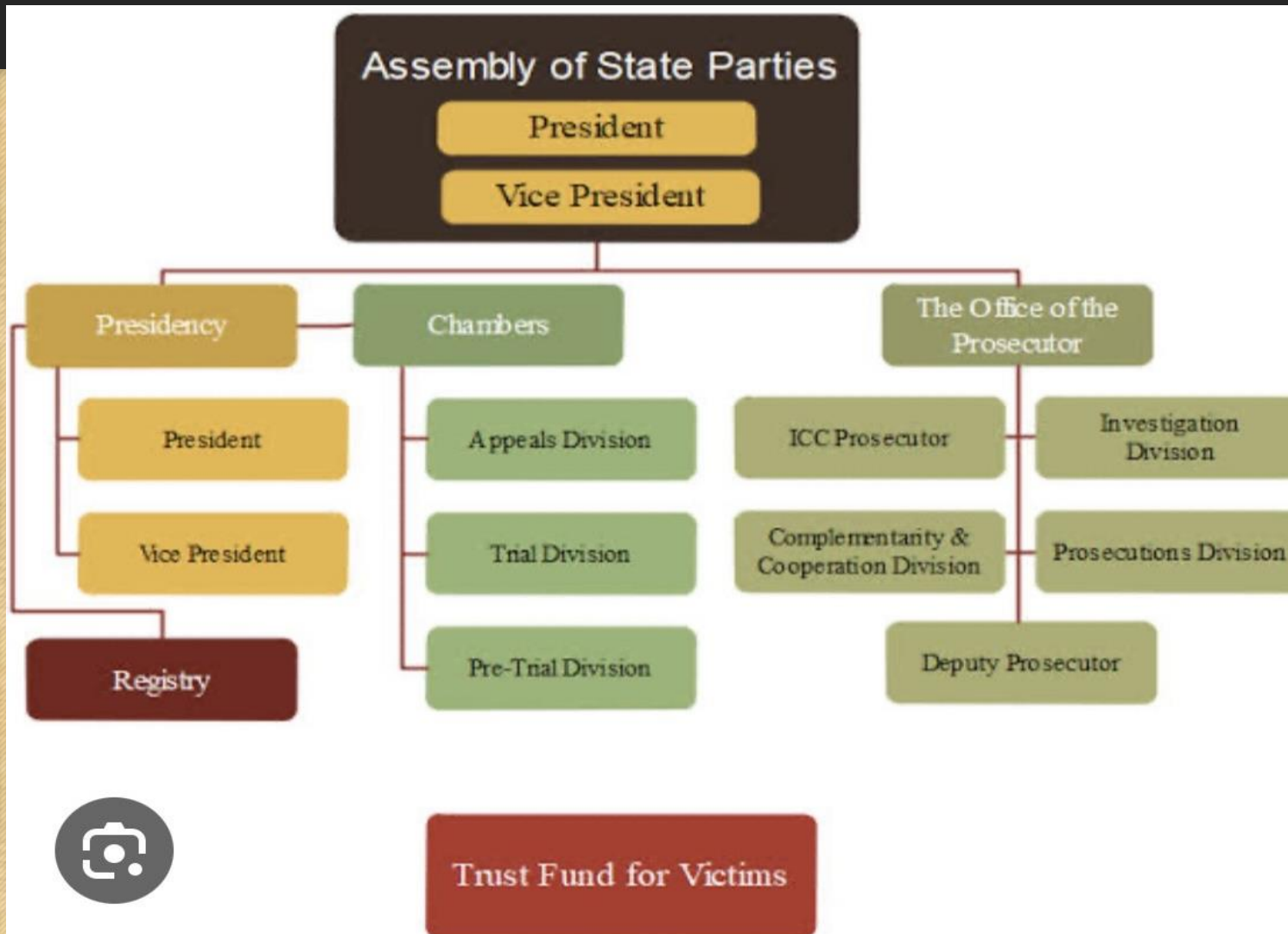
เงื่อนไขในการพิจารณาคดีของ ICC

86

1. ต้องมีการให้สัตยาบันแก่ธรรมนูญศาลแล้ว ซึ่งก็คือการยอมรับเขตอำนาจศาลในคดีอาชญากรรมร้ายแรง 4 ฐานความผิด ตามที่ระบุไว้ในธรรมนูญศาล
2. คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเป็นรัฐคู่สัญญาหรือรัฐถูกกล่าวหา หรือเป็นผู้ที่มีสัญชาติของรัฐคู่สัญญา หรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้น ได้กระทำบนดินแดนของรัฐคู่สัญญา
3. รัฐที่ไม่ใช่คู่สัญญา อาจตกลงยอมรับเขตอำนาจศาล ICC ในคดีอาชญากรรมที่กระทำหรือเกิดขึ้นบนดินแดนของตนหรือโดยคนสัญชาติตนได้ ตามมาตรา 12 (3)

International Criminal Court – ICC

87

โครงสร้างของ ICC

88

1. คณะผู้บริหารศาล คือ สมัชชารัฐภาคี (Assembly of the States Parties to the Rome Statute of the ICC) เป็นองค์กรด้านบริหาร และนิติบัญญัติของศาล ประกอบด้วยผู้แทน 1 คนจากรัฐภาคีแต่ละรัฐ

โดยสมัชชารัฐภาคี มีหน้าที่

- (1) เลือกและถอดถอนบุคคลให้ดำรงตำแหน่งตุลาการและอัยการประจำศาล
- (2) กำหนดงบประมาณของศาล
- (3) ตกลงรับตัวบทกฎหมายสำคัญ ๆ และกำกับดูแลองค์กรอื่น ๆ ของศาล

2. สำนักประธานศาลอาญาระหว่างประเทศ (Presidency of the ICC) เป็นองค์กรด้านบริหาร ศาล แต่ไม่รวมถึงการบริหารสำนักงานอัยการศาล โดยสำนักประธานศาล ประกอบด้วย ประธาน และ รองประธาน 2 คน ที่เลือกกันเองระหว่างตุลาการ มีวาระดำรงตำแหน่ง คราวละ 3 ปี

องค์คณะตุลาการศาล ICC รวม 18 คน

89

(1) ตุลาการศาล แต่ละท่าน จะอยู่ในตำแหน่ง 9 ปี วาระเดียว

(2) คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการศาลได้ คือ จะต้องมิใช่ชาติของ
รัฐภาคีแห่งธรรมนูญกรุงโรม โดยตุลาการศาล 18 คน นั้น จะมีสัญชาติเดียวกันไม่ได้

(3) นอกจากนี้ ข้อ 36 ของธรรมนูญกรุงโรม ยังกำหนดว่า ตุลาการศาลต้องเป็นบุคคลที่
พร้อมด้วยอริยลักษณะอันสูงส่ง มีความเป็นกลาง และมีความซื่อสัตย์สุจริต

(4) ในการพิจารณาคดี อัยการศาลหรือบุคคลที่กำลังถูกสืบสวนหรือฟ้องคดี สามารถ
คัดค้านตุลาการศาลคนใดก็ได้ ในกรณีที่มีเหตุควรกังวลถึงความไม่เป็นกลางของตุลาการศาลผู้นั้น
ไม่ว่าด้วยเหตุผลอันใด โดยคำร้องคัดค้าน จะได้รับการวินิจฉัย ด้วยเสียงข้างมากเด็ดขาดของ
ตุลาการศาลคนอื่น ๆ ที่เหลือ

อัยการศาล (Office of the Prosecutor of the ICC)

90

มีหน้าที่สืบสวนและฟ้องคดี ประกอบด้วย อัยการศาล และรองอัยการศาล 2 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี วาระเดียว

สำนักงานอัยการมีอำนาจอิสระในการดำเนินงานของตน ทั้งนี้พนักงานอัยการศาลทุกคนจะไม่รับฟังคำสั่งของรัฐ หรือบุคคล หรือองค์การระหว่างประเทศใดๆ ทั้งสิ้น

สำนักงานอัยการจะเริ่มสืบสวน เมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้

- (1) รัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งยื่นเรื่องราว หรือสถานการณ์ใดมา
- (2) เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติยื่นเรื่องราวหรือสถานการณ์ใดมา หรือเตือนให้ทราบถึงภัยอันคุกคามสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ
- (3) เมื่อองค์คณะตุลาการชั้นใต้สวนมูลฟ้องอนุญาตให้สืบสวน หรือ หลังจากที่ ได้รับข้อมูลข่าวสารมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น มีบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนแจ้งมา

สำนักงานทะเบียน (Registry of the ICC)

91

เป็นหน่วยงานสนับสนุนของศาล

1. รับผิดชอบงานธุรการและงานบริการต่างๆ ของศาล รวมถึง งานข้อมูลทางคดี การบริหารจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้เสียหายและพยานบุคคล งานจัดหาทนายฝ่ายจำเลย บริหารศูนย์กักขัง งานแปล งานกฎระเบียบ งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร และงบประมาณ ของศาล
2. สำนักงานทะเบียน มีนายทะเบียนศาล (Registrar of the ICC) ซึ่งคณะตุลาการศาลคัดเลือกและแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี
3. ICC มีสำนักงานใหญ่ (Headquarters) ตั้งอยู่ที่ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

เงื่อนไข 4 ประการของการรับฟ้องคดีของ ICC

92

1. หลักเขตอำนาจศาล 3 ประการ

1.1 เขตอำนาจเชิงเวลา คือ มีผลบังคับตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2545 (2002) ไม่มีผลย้อนหลัง
ตั้งนั้นการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 จะนำมาพิจารณาไม่ได้

1.2 เขตอำนาจเชิงสาระ คือ 4 ฐานความผิด

(1) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ธรรมนูญ

(2) อาชญากรรมต่อมวลมนุษย

(3) อาชญากรรมสงคราม

(4) การรุกราน แต่ยังคงเรื่องคำจำกัดความไม่ได้ จึงยังไม่มีผลใช้บังคับ

1.3 เขตอำนาจเชิงพื้นที่ การกระทำความผิดต้องเกิดขึ้นบนดินแดนของรัฐภาคี หรือบุคคลผู้กระทำ
ความผิดต้องถือสัญชาติของรัฐภาคี อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. หลักความเป็นศาลเสริม หรือ หลักเสริมอำนาจกระบวนการยุติธรรม ภายในประเทศ (Complementarity) โดยธรรมนูญกรุงโรม กำหนดว่า คดีที่จะฟ้อง ICC ได้ นั้น ผู้ฟ้องคดีจะต้องแสดงให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมในประเทศนั้นๆ ไม่มีเขตอำนาจในการดำเนินคดี หรือ กระบวนการยุติธรรมภายใน ไม่เต็มใจ (unwilling) ไม่สามารถ หรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ในการดำเนินคดีต่อความผิดนั้นๆ ได้ (หากมีกำหนดเช่นนี้ จะเท่ากับว่า ICC มีอำนาจเหนือกว่าศาลภายในประเทศ)

3. หลักความร้ายแรง ของการกระทำความผิด คำว่า “ร้ายแรง” คือ การกระทำความผิดต้องกระทำอย่างเป็นระบบ มีผลกว้างขวาง หรือมีลักษณะของการกระทำความผิดร้ายแรงโดยตัวการกระทำความผิดเอง (กรณี คดี Lubanga ICC ลงโทษจำคุก 14 ปี)

4. หลักไม่ลงโทษซ้ำ ในการกระทำความผิดเดียวกัน (non bis in idem) อันเป็นหลักทั่วไปในทางกฎหมายอาญา

ช่องทางในการนำคำร้องเข้าสู่การพิจารณาของ ICC

94

1. หลังจากให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรมแล้ว รัฐภาคีสามารถยื่นคำร้องตรงไปยัง ICC ได้เอง

2. คณะมนตรีความมั่นคง (UNSC) ปฏิบัติหน้าที่ตามหมวด 7 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ยื่นคำร้อง ไปยัง ICC โดยในกรณีนี้ แม้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะไม่ได้เป็นบุคคลอยู่ภายใต้ บังคับของรัฐสมาชิก หรือการกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นในดินแดนของรัฐสมาชิกก็ตาม UNSC สามารถที่จะมีมติให้ยื่นคำร้องไปยัง ICC ได้ ดังเช่นกรณี UNSC เสนอให้ ICC ดำเนินคดีกับ ปธน. โดมาร์ อัล บาฮีร์ ของซูดาน

3. อัยการประจำศาล ICC เปิดกระบวนการไต่สวนเอง ดังเช่นกรณี เคนยา

4. ดำเนินการตามช่องทางของ มาตรา 12 (3) ของธรรมนูญกรุงโรม คือ การจัดทำคำประกาศ เฉพาะกิจฝ่ายเดียว (unilateral act of state) ยอมรับเขตอำนาจศาลของ ICC ได้ โดยรัฐที่ไม่ใช่ภาคีหรือ ลงนามแล้ว แต่ยังมีได้ให้สัตยาบันต่อธรรมนูญกรุงโรม ก็สามารถทำคำประกาศเจตจำนงนี้แจ้งตรงไป ยัง ICC ได้ ดังเช่นกรณี สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ ปาเลสไตน์ และยูเครน

กรณีโกตดิวัวร์ทำคำประกาศเฉพาะกิจฝ่ายเดียว ตามข้อ 4 ข้างต้นนั้น

เป็นการดำเนินการตามธรรมนูญ มาตรา 12 (3) โดยสาธารณรัฐโกตดิวัวร์ (Ivory Coast) ซึ่งยังไม่ได้ให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรม แต่รัฐมนตรีต่างประเทศของโกตดิวัวร์ได้จัดทำคำประกาศฝ่ายเดียว ยอมรับเขตอำนาจศาลของ ICC เฉพาะกรณีอาชญากรรมที่ระบุ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2546 รวมทั้ง ยอมรับเขตอำนาจศาลให้มีผลย้อนหลัง (แต่มิได้ย้อนหลังไปเกินวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 ที่ได้มีการก่อตั้ง ICC)

ต่อมา ในปี ของโกตดิวัวร์ 2553 ประธานาธิบดี Ouattara ก็ได้ลงนามประกาศยอมรับเขตอำนาจศาลของ ICC เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2553 โดยได้ยืนยันคำประกาศยอมรับเขตอำนาจศาลของ ICC ตามที่รัฐมนตรีต่างประเทศได้เคยประกาศไว้ เพื่อให้ ICC เข้ามาสืบสวนการกระทำความผิดโดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2547 ซึ่งเป็นผลให้อัยการประจำ ICC สามารถเข้าไปไต่สวนมูลฟ้องอดีตประธานาธิบดี Laurent Gbagbo ได้ และจากกรณีของโกตดิวัวร์นี้เอง ทำให้เกิดบรรทัดฐาน ว่า ICC สามารถดำเนินคดีในประเทศที่มีได้เป็นสมาชิกหรือให้สัตยาบันธรรมนูญกรุงโรมได้ และยังสามารถดำเนินคดีย้อนหลัง ก่อนวันที่ลงนามได้ โดยอาศัยมาตรา 12 (3) ของธรรมนูญฯ

- ในจำนวนสมาชิกสหประชาชาติ 193 รัฐ/ประเทศ มีเกือบสองในสาม หรือ 123 รัฐ/ประเทศ ที่ปัจจุบันเป็นสมาชิก ICC ซึ่งหมายความว่า อีก 70 รัฐ/ประเทศ ไม่เข้าร่วมเป็นภาคีของ ICC
- ประเทศที่เคยเป็นสมาชิกแล้วถอนตัว คือ สหรัฐฯ และอิสราเอล ส่วนประเทศที่ไม่เข้าร่วมเป็นภาคี ตั้งแต่ต้น คือ จีน และ รัสเซีย ซึ่งหมายความว่า สมาชิกลาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 3 ใน 5 กล่าวคือ จีน รัสเซีย และสหรัฐฯ ได้เลือกที่จะปกป้องตนเองจากเขตอำนาจศาลของ ICC
- อาเซียน มีกัมพูชา ประเทศเดียวที่ได้ลงนามและให้สัตยาบันแล้ว เพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีกับผู้นำเขมรแดง ส่วนฟิลิปปินส์ได้ถอนตัวจากการเป็นภาคี ในขณะที่สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีธรรมนูญกรุงโรม ส่วนมาเลเซียและไทย ลงนามแล้วแต่ยังมิได้ให้สัตยาบัน
- ในรอบ 20 ปี (2545-2565) นับจากธรรมนูญกรุงโรมมีผลใช้บังคับ มีคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของ ICC รวม 31 คดี มีทั้งที่พิพากษาลงโทษ และพิพากษาให้พ้นผิด

คดีสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของ ICC

97

- คดีสงครามในยูเครน
 - ICC เปิดการสอบสวนอาชญากรรมสงครามและอาชญากรรมต่อมนุษยชาติที่เกิดขึ้นจากการรุกรานยูเครน
- คดีความรุนแรงในกาซา
 - ICC กำลังพิจารณาการโจมตีพลเรือนและโรงพยาบาลในกาซา ซึ่งเข้าข่ายอาชญากรรมสงคราม
- คดีปราบปรามยาเสพติดในฟิลิปปินส์
 - ICC จับกุมและกำลังพิจารณาการดำเนินคดีต่ออดีตประธานาธิบดี ดูเตอร์เต้ กรณีการปราบปรามยาเสพติด จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก

การดำเนินคดีของ ICC ต่อ ประมุขหรือหัวหน้ารัฐบาล

98

- 1. กรณี ประธานาธิบดีปูติน อัยการสูงสุดของ ICC คาริม ข่าน ประกาศหมายจับ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2565 โดยกล่าวหาปูตินว่า เป็นผู้รับผิดชอบการลักพาตัวเด็กจาก ยูเครนและส่งตัวไปยังรัสเซีย หมายจับยังกล่าวหาปูตินว่าสั่งการยิงใส่พื้นที่พลเรือน ในยูเครน รวมถึงโรงพยาบาลและโรงเรียนแอฟริกาใต้เป็นสมาชิกของ ICC และใน สถานะนั้น จำเป็นต้องปฏิบัติตามหมายจับของศาล
- ประธานาธิบดีรัสเซีย ปูติน ไม่เข้าร่วมการประชุมสุดยอด BRICS ที่จัดขึ้น ระหว่าง 22 ถึง 24 สิงหาคม 2566 ที่แอฟริกาใต้ เนื่องจากได้มีการออกหมายจับโดยศาลอาญา ระหว่างประเทศ (ICC) ฐานก่ออาชญากรรมสงครามและอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ในยูเครน
- ทั้งนี้ นัยของหมายจับของ ICC ไม่ได้รับประกันว่า ปูตินจะถูกจับกุมจริงๆ แต่หมายจับได้ส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่า ICC จริงจังที่จะเอาผิดต่อผู้ที่ก่ออาชญากรรม สงครามและอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ แม้ว่าพวกเขาจะเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจก็ตาม

ICC กับ

99

กรณี อดีตประธานาธิบดี ดูเตอร์เต แห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

- การจับกุม: ถูกจับกุมเมื่อมีนาคม 2568 ที่ฟิลิปปินส์ และถูกส่งตัวไปยัง ICC ที่กรุงเฮก
- ข้อกล่าวหา: ดูเตอร์เตถูกตั้งข้อหา 3 กระทั่ง อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ได้แก่ การฆาตกรรมและการพยายามฆ่า ซึ่งเชื่อมโยงกับสงครามปราบปรามยาเสพติดระหว่างปี 2559-2565 และบางกรณีตั้งแต่เขาเป็นนายกเทศมนตรีเมืองดาเวา
- จำนวนผู้เสียชีวิต: มีการกล่าวหาว่ามีพลเรือนหลายพันคนถูกสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะผู้ค้ารายย่อย
- การพิจารณาคดี: เริ่มต้นอย่างเป็นทางการวันที่ 30 พฤศจิกายน 2568 และคาดว่าจะใช้เวลาหลายปี และหากถูกตัดสินว่ามีความผิด โทษสูงสุดคือจำคุกตลอดชีวิต

ICC กับ

กรณี อดีตประธานาธิบดี โรดริโก ดูเตอร์เต แห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

100

ความคืบหน้าล่าสุด

- เมษายน 2569: ICC มีมติเอกฉันท์ให้ดำเนินคดีต่อดูเตอร์เต โดยปฏิเสธคำร้องอุทธรณ์ที่พยายามให้ยกฟ้อง และยืนยันว่า ศาลมีอำนาจพิจารณา แม้ฟิลิปปินส์ถอนตัวจาก ICC ตั้งแต่ปี 2561 เพราะอาชญากรรมเกิดขึ้นในช่วงที่ยังเป็นสมาชิก
- พฤษภาคม 2569: ทีมทนายความอ้างว่า เขามีภาวะสมองเสื่อม ไม่สามารถเข้าร่วมการพิจารณา แต่ศาลวินิจฉัยว่า เขายังมีสมรรถภาพเพียงพอ
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล: ระบุว่า การพิจารณาคดีครั้งนี้เป็น “ชัยชนะทางประวัติศาสตร์” ของเหยื่อและครอบครัว ที่รอคอยความยุติธรรมมานาน

ผลกระทบและความหมาย

- ต่อฟิลิปปินส์: เป็นการยืนยันว่า ผู้นำที่ถูกกล่าวหาว่าจะละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่สามารถลอยนวลพ้นผิดได้
- ต่อประชาคมโลก: แสดงให้เห็นถึงบทบาทของ ICC ในการจัดการอย่างจริงจังกับคดีที่ระบบยุติธรรมภายในประเทศ ไม่สามารถดำเนินการได้
- ต่อเหยื่อ: เสียงของครอบครัวผู้เสียหายมีความสำคัญและได้รับฟัง รวมทั้งมีโอกาสร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี

การนำกรณีพิพาทระหว่างประเทศ

เข้าสู่การพิจารณาของ ICJ และ ICC: กรณีประเทศไทย

101

กรณี ICJ หากไทยไม่ตกลงหรือยินยอม ศาล ICJ หรือ รัฐสมาชิกสหประชาชาติใดๆ รวมทั้ง กัมพูชา กรณีข้อพิพาทเขตแดนทางบก ตาม MOU 43 ก็ไม่สามารถบังคับให้ประเทศไทยยอมรับเขตอำนาจศาลได้ และการดำเนินการใดๆ ภายใต้กรอบ ICJ ในเวลานี้ และในอนาคตจะไม่มีผลผูกพันไทยแต่อย่างใด ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

ในกรณีของ ICC ที่มีคนไปยื่นร้องดำเนินคดีกับบรม.อภิสิทธิ์ฯ ในปี 2553 กรณีสลายการชุมนุมทำให้มีคนเสื้อแดงเสียชีวิตกว่า 90 คน และบาดเจ็บ จำนวนมาก ซึ่งหลายฝ่ายเห็นว่า เข้าข่าย “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” นั้น ไม่สามารถไปฟ้องคดีต่อ ICC ได้ เนื่องจากไทยไม่ได้ให้สัตยาบันต่อธรรมนูญ ของ ICC และแม้จะมีกรณีที่รัฐบาลไทยจะขอให้ ICC เข้ามาไต่สวนคดีนี้ฝ่ายเดียว โดยยอมรับเขตอำนาจของศาล ICC ตามมาตรา 12(3) ก็ตาม ก็คงไม่อาจจะทำได้ เนื่องจากได้มีการดำเนินคดีของฝ่ายไทยโดย DSI และอัยการสูงสุดได้ยื่นฟ้องต่อศาลอาญาไปแล้ว ซึ่งทั้งศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาได้ตัดสินยกฟ้องและจำหน่ายคดี การที่ ICC จะก้าวเข้ามาพิจารณาคดีนี้อีกย่อมขัดต่อหลักการเป็นศาลเสริมของ ICC

“สม รังสี” ยื่นเรื่อง ICC ?? สอบเอาผิด “ไทย - ฮุน เซน” ข้อหาอาชญากรรมสงคราม??

102

นายสม รังสี อดีตผู้นำฝ่ายค้านกัมพูชา ได้ยื่นเรื่องและหลักฐานต่ออัยการศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC) เพื่อขอให้เริ่มกระบวนการสอบสวนเอาผิดกองทัพไทย และผู้นำกัมพูชาในข้อหาอาชญากรรมสงคราม

โดย สม รังสี ได้โพสต์เรื่องนี้ในเฟซบุ๊กเป็นคลิปสั้นความยาวประมาณ 1 นาที เป็นแถลงการณ์กรณีที่ตนเองและทีมงานได้ยื่นฟ้องต่อศาลอาญาระหว่างประเทศ หรือ ICC โดยได้ฟ้องทั้งประเทศไทย และ ฮุน เซน ในข้อหาอาชญากรรมสงคราม ในคลิประบุว่า ขณะนี้ ศาลอาญาระหว่างประเทศ หรือ ICC ได้รับคำร้องเรียนในคดีชายแดนกัมพูชา-ไทย นี้แล้ว

สรุป

103

ขัดกลับสะท้าน UN! สภาอองกง
แฉความหน้าซื่อใจคดตะวันตก
'เลิกสอนคนอื่น ทั้งที่มีมือเปื้อนเลือด'

Q&A

จบการบรรยาย